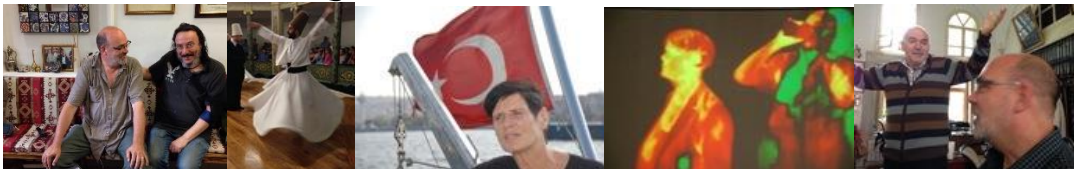

Herfst 2015

Verlag van een verblijf in Istanbul

Lia & Holger

Masumiyet Müzesi

19 september 2015

“Omdat mijn toestand in zo veel talen wordt vergeleken met die van een gebroken hart, stel ik dit porseleinen bloedend hart ten toon. Het staat symbool voor mijn pijn en ik hoop dat allen die mijn museum bezoeken dit ook zo ervaren”.

Uit: Het Museum van de onschuld, Hoofdstuk 53.

Het Museum van de onschuld is de titel van een roman geschreven door Orhan Pamuk. De ongeveer dertigjarige fabrikantenzoon Kemal ontmoet, op zoek naar een passend cadeau voor zijn aanstaande verloofde Sibel, in een luxueuze tassenwinkel zijn achttienjarig familielid Füsun, die daar als verkoopster werkt. Er ontstaat een affaire die een aantal weken duurt en natuurlijk tot mislukken gedoemd is. Kemal raakt gaandeweg verslingerd aan haar, maar de verloving met Sibel afzeggen komt niet in hem op. Ook het vooruitzicht met een meisje uit een armere klasse te trouwen, Füsun is de dochter van een leraar en een naaister, is geen optie voor hem. Na de verloving met Sibel wil hij eigenlijk de geheime verhouding met Füsun gewoon aanhouden.

Maar dat zit er niet in want na het verloofsfeest, waar hij Füsun met haar ouders nog voor heeft uitgenodigd, verschijnt Füsun niet ten toneel. Ze is onvindbaar.

De roman bestaat eigenlijk uit drie delen: de korte tijd dat Kemal en Füsun een affaire hebben, de lange periode van Kemals liefdesverdriet en de nog langere tijd, waarin Kemal Füsun, inmiddels gehuwd met een ander, probeert terug te winnen. 1593 avonden eet hij mee met Füsun en haar ouders, waar ze met haar man bij inwoont. Hij vergezelt hen bij uitstapjes en blijft haar onvermoeibare aanbieder.

Kemal is zo geobsedeerd geraakt door zijn gevoelens voor Füsun, dat hij door de jaren heen een eindeloze hoeveelheid alledaagse voorwerpen verzamelt die hem hoe dan ook herinneren aan Füsun. Hij sleept werkelijk van alles mee naar zijn liefdeshol, als troost voor de momenten van eenzaamheid en weemoed.

Zwervend door Istanbul vindt hij voorwerpen, hij pikt spullen in restaurants en neemt tegen een vergoeding dingen mee uit het huis van Füsuns ouders. Theelepeltjes, haarspelden, zoutvaatjes, vlindervormige broches, parfumflesjes en maar liefst 4213 sigarettenpeuken van Füsun.

Al deze voorwerpen zijn sinds 2012 tentoongesteld in het Museum van de Onschuld, dat is ingericht in het voormalige woonhuis van Füsun en haar ouders.

Het museum toont niet alleen de in de roman beschreven voorwerpen maar vormt ook de spiegel van het alledaagse leven in Istanbul in de jaren zestig, zeventig en tachtig van de 20ste eeuw.

83 vitrinekasten, groot en klein, vertegenwoordigen de 83 hoofdstukken waar de roman én de catalogus uit bestaan.

Soms toont een vitrine de verzamelingen van Kemal en zie je een enorme hoeveelheid van hetzelfde zoals de genoemde sigarettenpeuken maar ook haarspelden en hondenbeeldjes. Soms is een vitrine haast surrealistisch ingericht met enkel de spaarzame voorwerpen waar in het betreffende hoofdstuk over verteld wordt.

Ruim een maand geleden heb ik als voorbereiding op onze Istanbul-trip de roman en catalogus beide, naast elkaar, gelezen. Een bezoek aan het Museum van de Onschuld stond dan ook hoog op ons to-do-lijstje en ook al had Holger de betreffende boeken niet gelezen, ik was ervan overtuigd dat het ook voor hem de moeite waard zou zijn.

Immers, de periode die het museum beslaat vormt voor een deel ook de jaren dat Holger in Istanbul woonde en het kon niet anders dan dat er veel laatjes met herinneringen voor hem open zouden gaan. Vanmorgen zijn we dan ook, na een oversteek met de boot van Azië naar Europa, naar het museum gewandeld.

Supersteile straatjes, zoals beschreven door Orhan Pamuk, zijn we doorgelopen, in alle rust, weg van de toeristische highlights in Beyoğlu, een wijk gelegen in het Europese deel van Istanbul.

We hebben genoten van dit museumbezoek! Holger was terug in de tijd en ik beleefde het boek opnieuw.

Het meest symbolische voorwerp in het museum is voor mij misschien wel het zakhorloge met aan de ene kant een Arabische en aan de andere kant een Romeinse wijzerplaat. Twee tijden lopen hand in hand: de langzame, eeuwenoude oosterse en de geïmporteerde, deels opgelegde, moderne westerse tijd. Sinds het verval van het Ottomaanse Rijk schuurt, wringt en botst het samengaan van deze tijden tot op de dag van vandaag. Tegelijkertijd blijft dát juist het boeiende van Istanbul, de stad op de grens van oost naar west én van west naar oost.

Inmiddels weten we waar voorwerpen, zoals te zien in het Museum van de Onschuld, te bemachtigen zijn, namelijk op plekken zoals Bomonti Bit Pazarı, een van de leukste vlooiemarkten van Istanbul, in Bomonti, een subwijk van Şişli. Orhan Pamuk heeft hier vast en zeker veel van zijn gading gevonden.

Deze markt wordt iedere zondag gehouden in een parkeergarage onder een groot complex en we besluiten hier op zondagochtend naar toe te gaan.

Vlakbij bevindt zich een oude bierfabriek, die momenteel wordt gerestaureerd en een functie krijgt van cultureel centrum. Voordat het zo ver is, zal er nog heel wat werk verricht moeten worden, en het antwoord "Morgen", dat we van de terreinbewaker krijgen op onze vraag wanneer het geheel open gaat, kunnen we dan ook maar moeilijk geloven.

Maar terug naar de markt. In lange rijen staan ruim 200 keurig gedekte kramen, bemenst door mannen en vrouwen van middelbare leeftijd en grotendeels van Armeense en Griekse komaf. De wijk Bomonti, wat natuurlijk van oorsprong Beau Mont is geweest, wordt van oudsher bewoond door deze minderheden.

Er wordt van alles verkocht, van vergeelde foto's, facetgeslepen parfumflesjes, Engelse kleurkrijtjes uit 1928 nog in de originele verpakking, en oude tijdschriften zoals Yedigün uit 1947, tot zakhorloges met Arabische en Romeinse wijzerplaat, auto-onderdelen van oldtimers, en heel veel lp's die volop gedraaid worden, iets wat de marktsfeer zeer verhoogt.

Je kunt het zo gek niet bedenken of het ligt wel ergens op een tafel te pronken.

Hoewel er veel spul aangeboden wordt, hebben we niet het idee dat verkoop het eerste doel van de marktloop is. Het lijkt er meer op dat de kraamhouders hier iedere zondag hun waar uitstallen puur voor de gezelligheid en het is nooit duidelijk wie de eigenaar van een kraam is. Ze zitten gezellig babbelend, bij elkaar, spelen tavla, okey en kaartspelletjes of slapen lekker hun roes uit. En wordt er ook nog wat verkocht, dan is dat mooi meegenomen.

Dansende Derwisjen vs Coco Chanel.

20 september 2015

Op de grens van oost naar west en van west naar oost, dat noemde ik in het blog van gisteren en vandaag ontdekken we hier weer een mooi voorbeeld van. Tijdens onze ochtendwandeling wordt onze aandacht getrokken naar twee reclame-posters die aan de ene kant in elkaars verlengde lijken te liggen, maar tegelijkertijd elkaars tegenpolen zijn. De één, gezien in het Europese deel van Istanbul, probeert ons te verleiden om een dansceremonie van Dansende Derwisjen te bij te wonen.

De ander, te zien in het Aziatische deel van de stad, vraagt ons de nieuwste geur van Chanel "Eau Vive" aan te schaffen.

We vinden de gelijkenis qua "beweging" op beide affiches treffend, maar hoe tegenstrijdig zijn de achterliggende gedachten. Chanel, gericht op het uiterlijk, ego, glitter en glamour, terwijl de Dansende Derwisj gericht is op het innerlijk, solidariteit en soberheid.

We besluiten een sessie van de Dansende Derwisjen bij te wonen en laten Chanel's Eau Vive voor wat het is. Tickets zijn snel gekocht en we verheugen ons hier de rest van de dag op.

De voorstelling vindt plaats in Galata Mevlevihanesi Müzesi, een voormalig Derwisjklooster uit 1491, prachtig gerestaureerd en gesitueerd aan het begin van de zeer mondaine Istiklal Caddesi in Beyoğlu.

De dansceremonie, Sema genaamd, vindt plaats in een ronde ruimte, de Semahane, en vertegenwoordigt de spirituele reis van het leven. Volgens de traditie eren de Soefi's niet de dag van de geboorte maar de dag van de dood, wanneer de ziel terugkeert naar huis om zo verenigd te worden met God.

Alle elementen van de Sema hebben een symbolische betekenis: de ronde vorm van de ruimte, de kleding van de Derwisjen, de kleur van de vloerkleden en natuurlijk de bewegingen tijdens de dans. De Derwisjen met de Postnishin voorop, hij is degene die de ceremonie leidt, lopen de ruimte binnen gekleed in een wit gewaad, het symbool van de dood.

Daaroverheen is een een zwarte mantel omgeslagen, wat het graf symboliseert en het hoofd is getooid met de sikke, een kokervormig hoofddeksel vervaardigd van paardenhaar. Deze vertegenwoordigt de grafsteen.

De Postnishin loopt langzaam, door het midden van de ruimte naar zijn plaats waar een rode schapenvacht ligt. Dit is de zogenaamde Post en staat symbool voor het middelpunt van de wereld. De Derwisjen gaan aan de linkerzijde op de grond zitten op de daarvoor neergelegde witte schapenvachten.

De ceremonie begint als de Nathan, de reciteerder, de lofzang op de profeet, de Nat-i Sharif voordraagt. Dit lied, de Nat, wordt staande en zonder begeleidende muziek uitgevoerd. De toehoorders luisteren aandachtig, hopen de diepere betekenis ervan te begrijpen. Na het reciteren van de Nat klinkt het geluid van de Qudum, een soort tamboerijn. Dit symboliseert Gods bevel: "Er zij ...", de basis van de schepping van het universum.

Vervolgens volgt een improvisatie op een rietfluit, de Ney, en begint een Derwisj uit het orkest te zingen. Hij buigt een aantal keren waarna alle muzikanten beginnen te spelen en de eerste Sema van start gaat.

De Postnishin staat op van de rode schapenvacht en loopt naar rechts. De Derwisjen bewegen zich tegen de klok in van rechts naar links, staan stil voor de Post, begroeten elkaar en beginnen op het tempo van de muziek tegen de klok in rond te wandelen.

De rechterhelft van de cirkels die zij lopen symboliseert het uiterlijk en de linkerhelft het innerlijk universum. De denkbeeldige lijn tussen deze beide helften loopt van de zaalingang naar de Post en geeft de evenaar weer. Na drie ronden neemt de Postnishin zijn plaats op de Post weer in en dan begint een gezang terwijl de zwarte mantels worden afgeschud. De dansleider, de Smazanbashi genaamd, blijft echter in zijn zwarte mantel gehuld en leidt zijn dansers door de ceremonie heen.

Eerst begroeten de Smazanbashi en de Postnishin elkaar. De dansleider kust de hand van de Postnishin en deze kust de sikke van de dansleider. De Derwisjen, met gekruiste armen voor de borst en handen op de schouders, begroeten nu één voor één de Postnishin. Door zijn hand te kussen en de kus van de Postnishin op de sikke, krijgen zij toestemming om met het draaien te beginnen.

De dansers houden hun rechterhand op om de zegen van boven te ontvangen, de linker is omlaag gericht om die zegen aan de aarde door te geven. De eerste Sema geeft uitdrukking aan de godsdienstigheid van de mens.

De dansers draaien rond zoals de planeten om hun eigen as en om de zon draaien. De Sema is in wezen een beeld van het universum inclusief de wederopstanding van de mens.

Een sema bestaat telkens uit vier delen, elk voorafgegaan door een Salaam, de begroetingsceremonie. De dansleider houdt de bewegingen van de dansers nauwlettend in de gaten en geeft telkens het teken voor de volgende Salaam.

Dan stopt het dansen en de Derwisjen stellen zich tegenover elkaar op. De dansleider loopt van links naar de Postnishin toe, groet hem en de tweede Sema begint. De tweede Sema drukt het ontzag uit voor de grootheid en almacht van God. De Derwisjen en de Postnishin groeten elkaar, nu door te buigen, en beginnen weer met draaien. Dit ritueel herhaalt zich nog tweemaal.

De derde Sema transformeert het ontzag in liefde, vooruitlopend op de vierde Sema, die het begrijpen van het doel van de schepping uitdrukt. Na de laatste Sema loopt de Postnishin naar het midden van de ruimte en draait langzaam rond in tegengestelde richting van de Derwisjen.

Het muziek stopt, er wordt alleen nog maar op een snaarinstrument gespeeld. De Derwisjen slaan hun mantels om en gaan allemaal weer links op de grond zitten. Ook de Postnishin neemt zijn plaats op de Post weer in. Dan klinkt alleen nog de stem van de Nathan. De ceremonie eindigt in stilte. De Postnishin loopt over het midden van de vloer tot voorbij het midden, roept Selam Aleikum, buigt in de richting van de Post en verlaat de ruimte. De Derwisjen volgen zijn voorbeeld.

Al met al een indrukwekkende en rustgevende bezienswaardigheid in het verder zo hectische Istanbul, waar Coco Chanel langzaam maar zeker steeds meer terrein lijkt te winnen...

Süleymaniye Cami.

21 september 2015

Vandaag brengen Lia en ik een bezoek aan de Süleymaniye moskee. Eigenlijk is het veel meer dan een moskee, het is een zogenaamde Külliye, een complex waarin meerdere sociale functies bij elkaar komen. In deze Külliye bevinden zich de moskee zelf, een aantal medresses (religieuze scholen), een ziekenhuis, een dolhuis, een hamam, een herberg, een soepkeuken en een kervansaray.

Als je met de veerpont van de Aziatische naar de Europese kant van de Bosporus gaat, is de Süleymaniye moskee niet te missen. Hij is gelegen op één van de zeven heuvels waarop Istanbul is gebouwd en het pont vaart er frontaal op af, als we gaan aanleggen in Eminönü.

De Süleymaniye moskee werd ontworpen door de grote architect Mimar Sinan in 1550. Aan de voorzijde van de moskee bevinden zich vier minaretten. In de Ottomaanse bouwkunst mocht alleen de sultan een moskee met vier minaretten laten bouwen, leden van de sultanfamilie moesten het met maximaal twee doen en de gewone rijke man die zich door een moskee te laten bouwen onsterfelijk wilde maken, kreeg er slechts één toebedeeld.

De symboliek van vier minaretten en tien kransen wordt ons als volgt uitgelegd: sultan Süleyman de Prachtlievende was de tiende Sultan van het Ottomaanse Rijk, en de vierde Sultan die over de stad Istanbul heerste. Vandaar!

Uiteindelijk trad langzaamaan het verval in bij Süleymaniye moskee. Door de jaren heen heeft een aantal restauraties plaatsgevonden, vooral na de eerste wereldoorlog. Toen was er namelijk een tijdelijke opslagplaats voor munitie gevestigd en je kunt wel raden wat er gebeurde: een enorme explosie met giga veel schade tot gevolg. Pas in 1956 en later in 2010 werd de restauratie van de moskee voltooid. De omringende bijgebouwen staan nog altijd in de steigers.

De moskee zelf ziet er nu van buiten en binnen dan ook als nieuw uit. Dat er nog altijd zo veel in dit complex wordt geïnvesteerd is zeker ook als een groot compliment aan de bouwkundige Mimar Sinan bedoeld!

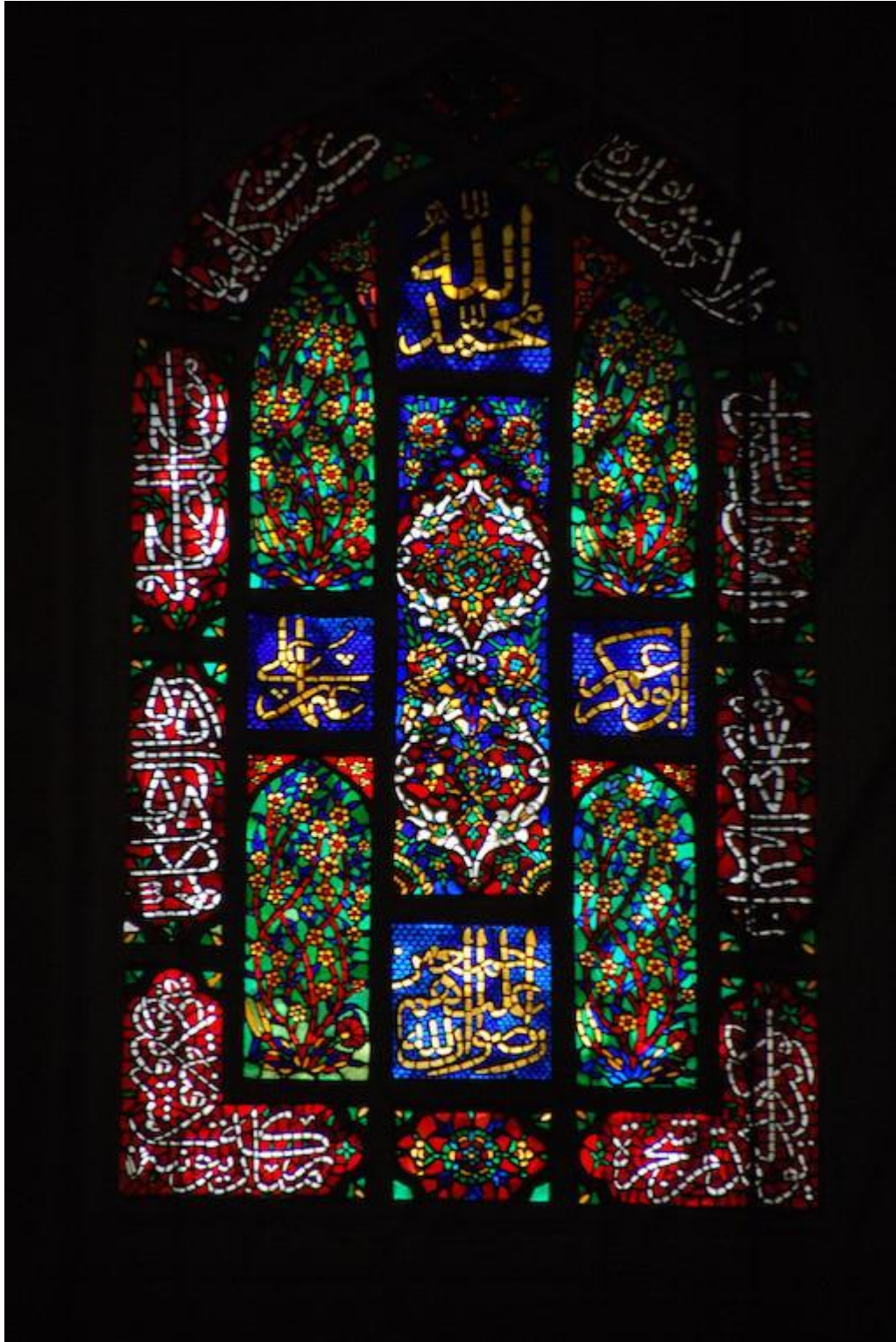
Eenmaal binnen is de enorme koepel een ware blikvanger, evenals het uitzonderlijk grote aantal ramen. Hier valt zó veel daglicht doorheen dat alles goed te bezichtigen is.

Zoals we van Mimar Sinan gewend zijn is de schoonheid van de details even hoogstaand als die van het totaal. Het kleurgebruik, wit met rood, versterkt dat nog eens.

De gebrandschilderde ramen van de moskee zijn eveneens een ware lust voor het oog. Deze zijn, naar verluidt, gemaakt door Ibrahim de Zatlap. Als hij uit drank zijn inspiratie heeft gehaald, dan is dit een mooi verhaal. We hopen voor hem dat hij niet is geëindigd in het dolhuis van de Külliye!

Vanaf de veerpont kun je natuurlijk de Süleymaniye moskee goed zien, maar dat geldt ook andersom. Vanaf het complex kijk je over de koepeltjes van de medresses uit over de Gouden Hoorn en de Bosporus. Maar natuurlijk is de skyline en dus het uitzicht vanaf dit punt in de loop der eeuwen wel sterk veranderd

In de Külliye is ook plaats voor enkele graffombes. Voor Sultan Süleyman zelve is een imposant mausoleum gebouwd. Hij werd uiteindelijk niet voor niets Süleyman de Prachtlievende genoemd!

Niet alleen Süleyman de Prachtliedende rust hier, ook Sultan Ahmet II. De binnenkant van de türbe (mausoleum) is rijk gedecoreerd. Pracht en praal kun je dat zeker wel noemen. Ook voor één van zijn echtgenotes, Haseki Hürrem Sultan die hem voor ging in de dood, heeft hij een prachtige grafftombe laten bouwen.

In schril contrast hiermee eindigen we ons bezoek aan de Külliye bij de grafftombe van de grote architect Mimar Sinan zelf. Zijn türbe is klein, sober en open. Hiermee gaf hij nogmaals aan dat hij niet herinnerd wilde worden om wie hij was, maar om wat hij maakte. En die laatste herinnering zal nog lang duren als het aan Lia en mij ligt, want hij heeft veel moois nagelaten!

De kunst van het delen.

22 september 2015

“Het succes van een onderneming mag niet enkel langs de economische meetlat gelegd worden, maar ook langs die van contributie op gebied van kunst, cultuur en educatie”, aldus Sakip Sabanci in 2004.

Waar je je ook bevindt in Turkije, overal kom je het logo van Hacı Ömer Sabancı Holding tegen, het op één na grootste bedrijf in dit land. Het agglomeraat bestaat uit 68 bedrijven die elk in hun sector marktleider zijn. Het bedrijf is wereldwijd actief in de sectoren energie, textiel, voeding, auto's, plastic, cement, papier, hotels en banken.

De familie Sabancı bezit 78% van deze bedrijven en is dan ook rijk. Heel rijk.

Maar de Sabancı Holding houdt zich ook aan de woorden van Sakıp. Zo is er in Istanbul sinds 1994 de Sabancı Universiteit, een innovatief instituut waar de aandacht vooral uitgaat naar een sterke kennis van technologie en wetenschappen. Ook worden scholen voor kinderen met een beperking, weeshuizen, sportcomplexen, crèches, theaters, cinema's en bibliotheken, verspreid over het hele land, ondersteund. Armoedebestrijding en hulp aan gehandicapten staan hoog in het vaandel.

In 2002 is in Istanbul het Sakıp Sabancı Museum geopend in Emirgan, één van de oudste wijken rond de Bosporus. Het is hoog gelegen op een fantastische locatie, midden in een botanische tuin met een fenomenaal uitzicht over de Bosporus.

Het complex bestaat uit twee gebouwen, het eerste een in 1925 naar Italiaanse stijl gebouwde villa, genaamd Atlı Köşk, waar de collecties Ottomaanse kalligrafie en schilderijen uit de late Ottomaanse tijd en de vroege republiek zijn ondergebracht.

Het andere deel is een zeer modern, voor een groot deel onder de grond gelegen gebouw waar wisselende, internationale exposities met vaak hedendaagse moderne kunst tentoongesteld worden. In de afgelopen jaren zijn o.a. Rodin, Dali, Kapoor, Picasso, Miró en andere grootheden de revue al gepasseerd.

De wandeling door de parkachtige tuin naar de museumgebouwen is erg aangenaam vanwege het al eerder vermelde uitzicht maar ook vanwege de soms verrassende beelden, waarvan "The Sky Over Nine Columns" van Heinz Mack wel het meest in het oog springt.

Op een platform van staal en beton reiken negen metershoge kolommen naar de hemel. Deze zuilen zijn voorzien van 850.000 met bladgoud bedekte mozaïeksteentjes. De kleur goud verandert steeds door de wisselende lichtinval en de weerkaatsing van lucht en water in de zuilen. Zo krijgen de statische kolommen een dynamisch aspect. Het kunstwerk doet ons sterk denken aan een oud-Griekse tempel, niet in de laatste plaats door de ligging.

Na de kalligrafie in de oude villa te hebben bewonderd, steken we door naar het nieuwe pand waar de expositie "Countdown to the future" van ZERO te zien is.

'ZERO is stilte. ZERO is het begin. ZERO is rond. ZERO is ZERO.', luidt in 1957 een deel van het ZERO-manifest.

De Duitse ZERO-Group is een in 1958 door drie jonge Duitse kunstenaars opgerichte beweging in de moderne kunst.

Heinz Mack, Otto Piene en Günther Uecker willen zich losmaken van de pessimistische tijdgeest en de ellendige sfeer van na de oorlog. Vanuit een grenzeloos optimisme vormen zij uiteindelijk het grootste internationale kunstenaarsnetwerk uit de 20ste eeuw dat de kunst blijvend veranderd heeft. ZERO markeert een nieuw en optimistisch artistiek begin. "Het nieuwe idealisme", noemen ze het zelf.

De ZERO-Group onderhoudt talrijke internationale contacten, onder anderen met de Italiaan Lucio Fontana, de Fransman Yves Klein, die het belang van de pure kleurwaarneming beklemtoont en de Zwitser Jean Tinguely, bekend om zijn kinetische kunst en roterende objecten, kunstenaars die ook al heel experimenteel bezig zijn met veel wit en monochrome, vibrerende kleuren om een nieuwe ervaring bij de toeschouwer los te krijgen.

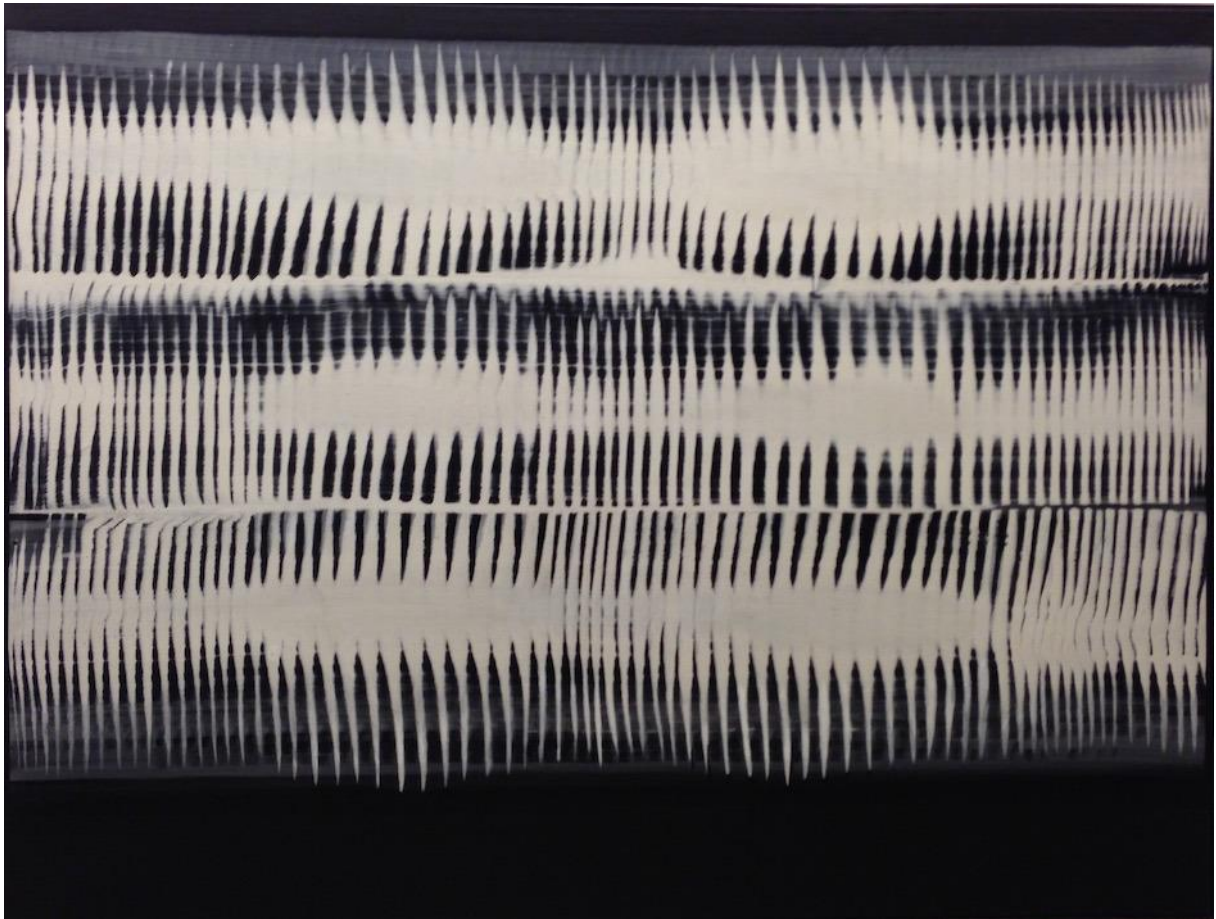

"Pure Pigment", Yves Klein, 1957

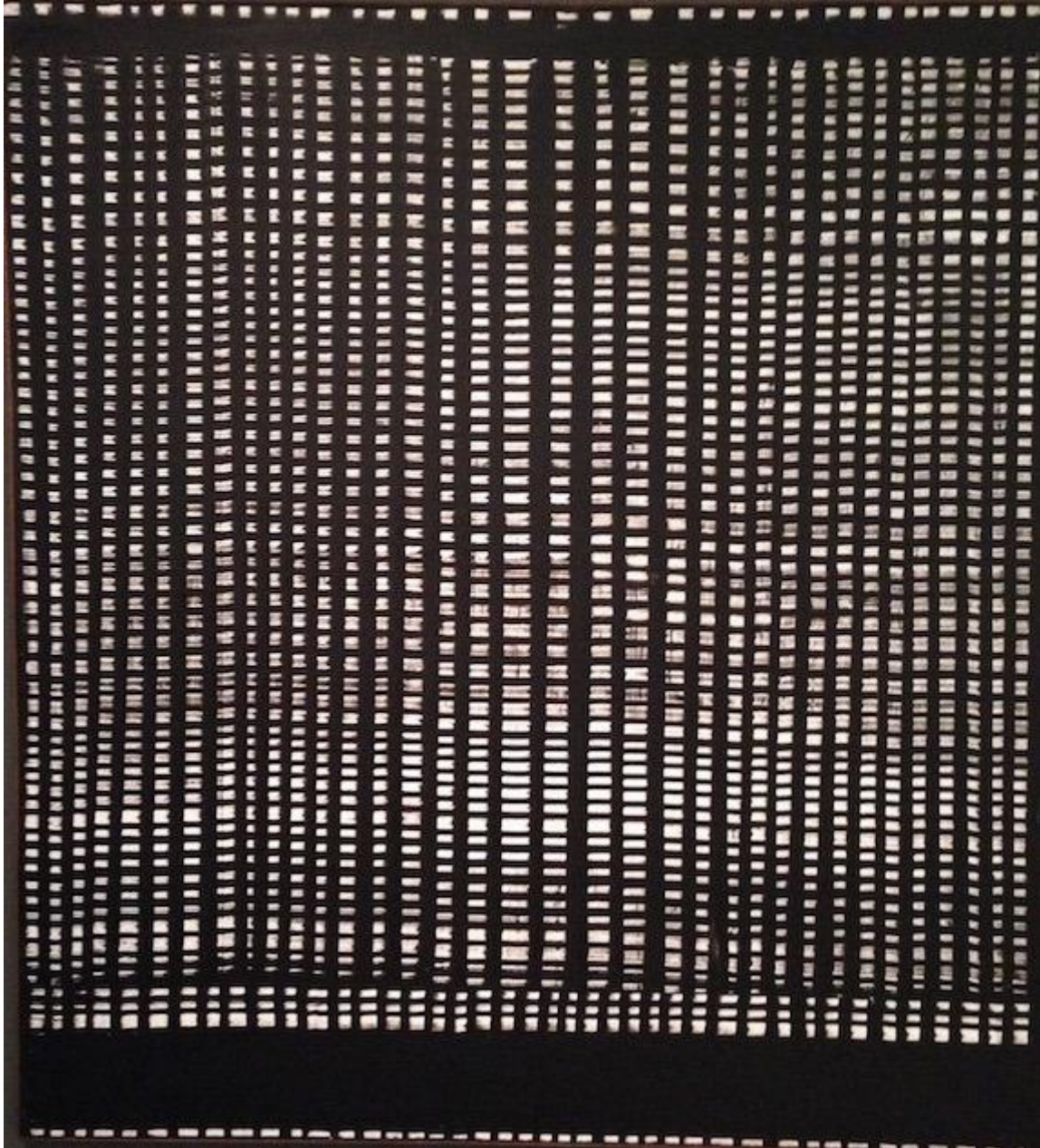
Vuur, licht, ruimte, kleur, demonstraties en performances, ZERO zet al deze materialen en media in om de kunst een nieuwe toekomst te geven. Modern moest het zijn, en dynamisch, geïnspireerd door technologie, de natuur en de kosmos.

In de kleurloze witte werken zoeken de kunstenaars naar een uitdrukking van een optimistisch nieuw begin. Wit staat voor licht en zuiverheid en wordt beschouwd als bron van energie en grenzeloosheid. Een kleurloos oppervlak kan een speelveld voor licht en schaduw vormen, zoals in het werk van Günther Uecker, die veel met spijkers werkt. Otto Piene speelt vooral met reflectie en vibratie.

Kenmerken van ZERO zijn dan ook licht, beweging en monochrome schilderkunst. De op-art vertoont veel verwantschap met ZERO. In 1967 viel de beweging uiteen.

"Dynamische Struktur", Heinz Mack, 1962

“Keine Anfang, Kein Ende”, Heinz Mack, 1959

In Nederland wordt Zero vertegenwoordigd door leden van de Nederlandse Nul-beweging, zoals Armando, Herman de Vries en Jan Schoonhoven. Nul begint net als in Duitsland klein, in studio's en galleries. Deze Nederlandse tak is voor het Stedelijk, dat in het bezit is van een zeer grote ZERO-collectie, een reden geweest om momenteel de ZERO-tentoonstelling “Let us explore the stars” te organiseren, die tot 8 november te zien is. We gaan daar zeker nog heen. Het Sakip Sabanci Museum is met openbaar vervoer niet makkelijk bereikbaar, maar het is de reis er heen absoluut waard. Het wordt goed bezocht door de Turken, maar ook voor toeristen is het in veel opzichten een absolute aanrader!

2CV-garage op Büyükdada.

23 september 2015

In de Zee van Marmara dobbert een archipel waar de tijd al eeuwen stilstaat en het altijd autoloze zondag is: Adalar, oftewel de Prinseneilanden, een oase van rust wanneer je even wilt ontsnappen aan de hectiek van Istanbul.

De Prinseneilanden danken hun naam aan de vroegere functie van ballingsoord voor ongewenste erfgenamen van Byzantijnse keizers en Ottomaanse sultans, prinsen en prinsessen dus.

Maar ook keizerinnen, sultana's, voorname vijanden, onwelgevallige notabelen en niet-welkome minderheidsgroeperingen werden hierheen verscheept. Zo werd de bevolking een smeltkroes van Grieken, Armenen en Joden en staan op de eilanden meer kerken en kloosters dan medresses en moskeeën.

Met het veer varen we naar Büyükdada, het grootse van de negen eilanden.

Via het aanlegsteigergebouwtje uit de belle époque, met Ottomaanse glas-in-loodramen, handbeschilderde tegeltjes, boogjes, torentjes, tierelantijnen en boven de ingang een tegeltableau waarop de naam Büyükdada in het Arabisch geschreven staat, wandelen we het eiland op.

De geur van paard hangt al in de lucht. Auto's zijn verboden op de Prinseneilanden en het gemeentelijk openbaar vervoer bestaat uit kleurige koetsjes met elk twee pk ervoor. De bewoners maken verder gebruik van de fiets, brommer of scooter met aanhanger, paard-en-wagen en handkarren. Ook zie je veel moderne scootmobiel met laadruimte. Bezoekers van het eiland kunnen een fiets huren.

Lange tijd was het eiland de verblijfplaats van rijke inwoners van Istanbul, die gedurende de zomermaanden in hun prachtige Ottomaanse houten huizen woonden, inclusief hun personeel. Maar de huidige generatie wil kennelijk wat anders en veel panden staan dan ook te huur of te koop. Op enkele na kunnen de yalilar allemaal wel een nieuw verfje gebruiken, maar of dit op korte termijn gaat gebeuren.... ik betwijfel het. Het achterstallig onderhoud dateert duidelijk niet van de afgelopen twee jaar.

We slenteren de boulevard af, de dorpsstraatjes door en komen op de "taxistandplaats" uit. 226 paardenkoetsjes staan daar geduldig hun beurt af te wachten tot er één of meerdere passagiers instappen. Vaak is dat de lokale bevolking, zwaar beladen met boodschappentassen. Vooral nu. Morgen is het immers Offerfeest.

Maar ook de dagjesmensen maken dankbaar gebruik van deze vorm van transport. Ook wij besluiten uit nostalgische overwegingen een büyük tur te maken en stappen in het koetsje wat vooraan staat. Veertig jaar geleden maakten we dezelfde tocht, zij het dat toen ezels de kar moesten trekken, iets wat lang niet altijd vlekkeloos verliep.

Het is een hele klim die we naar boven maken. Hoe hoger we komen, hoe mooier de ligging van de oude huizen en uiteindelijk rijden we door een pijnboombos met ver beneden ons een prachtig zicht op de Zee van Marmara. Onderweg komen we heel wat gestrande fietsers tegen die dachten de klim wel op het ijzeren ros te kunnen maken.

Een andere opvallende tegenligger is een bromfietserijder met een reservemotor aan een touw. Kennelijk is er een paard onderweg geblesseerd geraakt en moet er een wissel plaats vinden.

Hoewel we twee maal een korte pauze hebben, krijg ik toch medelijden met de paarden, die ons een uur lang met koets en al en vaak sterk stijgend, moeten vervoeren. Maar wanneer we bij het eindpunt zijn, wacht hen een verrassing. Emmers water om hun dorst te lessen en een verkoelende douche met behulp van een tuinslang.

Maar er is hier meer te zien. Paard of koets waar iets aan mankeert wordt hier in de 2CV-openluchtgarage vakkundig gerepareerd of van nieuwe onderdelen voorzien. Wielen waarvan het rubber plaatselijk is versleten, worden met behulp van oude autobanden hersteld.

Hetzelfde geldt voor de hoeven van de viervoeters. De hoefijzers zelf zijn dun en worden ingeklemd in een op maat uitgesneden stuk autoband. Samen met zijn leerling slaat de smid de nieuwe hoefijzer onder de voet van het paard, met behulp van vierkante hoefnagels. Maar niet voordat eerst de oude berubberde hoefijzer is verwijderd en de hoef is bijgesneden. Daarna wordt de boel bijgevild en het paard kan er weer een tijdje tegen met zijn nieuwe schoenen voorzien van plateauzolen, waar ook de niet al te lange Turkse meiden hier zo graag op lopen.

Door het rubber om de hoefijzers hebben de paarden meer grip op de weg, wat met de bochtige en sterk stijgende en dalende straatjes zeker geen overbodige luxe is. Het is wel jammer dat het klikklak-geluid van de paarden niet meer te horen is, maar voor de lokale bevolking is dat misschien juist wel weer een voordeel.

Her en der op straat zijn sporen van de vele paarden op het eiland te vinden. Hoefschaafsel, stukjes hoefijzer, paardenhaar en een spiksplinternieuwe hoefnagel van de smid als toegift zijn de tastbare herinneringen aan opnieuw een mooie dag.

İyi Bayramlar, Fijne Feestdagen.

24 september 2015

Niets blijft zoals het is en dat geldt ook voor Kurban Bayram, het Offerfeest, dat vandaag begonnen is. Ik ben blij dat ik nooit heb gezien dat het bloed van de "geofferde" schapen, geiten en koeien rijkelijk door de straten vloeit, wat nog heel gewoon was in de jaren '60, toen Holger hier woonde.

De afgelopen dagen worden we doorlopend herinnerd aan het naderende offerfeest. Messenslijpers bieden via reclame op de winkeldeur hun diensten aan, organisaties en politieke partijen wensen ieder een “Bayramınız Kutlu Olsun” en bij moskeeën hangen banners waarop staat naar welk banknummer je geld kunt overmaken voor de armen in binnen- of buitenland, het redelijk alternatief voor het offeren van een schaap, geit of rund.

In Turkije is het tegenwoordig namelijk steeds meer gebruikelijk om niet zelf een dier te (laten) slachten, maar om een geldsom over te maken naar een stichting die het vlees geeft aan mensen in Turkije of voedsel schenkt aan derde wereldlanden waar een groot tekort eten is. Een ingrijpende verschuiving, lijkt me.

We lopen deze ochtend door Eyüp, een uitgesproken religieuze wijk van Istanbul. Op wat normaal terreinen zijn voor Otopark, staan nu dieren geparkeerd, wachtend op hun beurt om het mes op de keel te krijgen. Koeien, schapen en geiten worden hier door de eigenaren naar toe gebracht, opdat ze met vakkundige hand en scherp mes gedood kunnen worden. Achter muren of grote lappen stof gebeurt het allemaal, onttrokken aan het oog van hen die het niet willen zien, zoals wij. Veel minder publiekelijk dan vroeger dus. Maar als je de bewuste slachtplaats passeert, weet je dat dit zo'n plek is. Je ruikt de uitgesproken geur van de dood, je hoort het bidden van de mannen die getuige van het ritueel willen zijn en bovendien staat het dikwijls vermeld op de poort of muur waar je langs loopt.

Zo nu en dan zie je een beeld wat het hele verhaal vertelt, zoals deze foto van een container aan de weg, waar het bebloede plastic van onderliggend slachtafval bovenop ligt, evenals het touw waaraan het betreffende dier naar de slachtbank is geleid.

Maar er zijn ook vrolijke taferelen te zien. Ieder wenst elkaar uitgebreid een gelukkig offerfeest, zo ook deze vrouwen, die maar meteen de laatste roddels aan het geopende raam uitwisselen.

Dat kinderen kleingeld krijgen, is een traditie op elke feestdag in Turkije. In de praktijk worden deze centen omgezet in snoep en ijs, vermoed ik. Maar de knulletjes die wij wat lira's toestoppen, doen er iets anders mee. Ze hebben me zojuist hun harpoenachtig vishaakje getoond en vertellen over en wijzen naar de vissen die je ziet zwemmen in de Gouden Hoorn. Vooral de grote exemplaren trekken hun aandacht. Helaas onbereikbaar voor hen, want ze zijn niet in het bezit van een vislijn die aan het haakje bevestigd hoort te zijn. Dolblij met de paar lira hollen ze dan ook naar het steigertje verder op de kade, waar ze een klosje lijn kunnen kopen. Ik hoop dat ze een goede vangst hebben vandaag.

Even verder zien en ruiken we de eerste barbecue van vandaag. Natuurlijk worden we gevraagd erbij te komen zitten en mee te eten, maar we slaan het aanbod vriendelijk af en danken de heren voor de intentie.

Dat er langzaam meer en meer veranderingen ontstaan in de tradities rond het Offerfeest bleek enkele dagen geleden ook op Taksim waar, vooral jonge vegetariërs protesteren tegen het slachten van dieren tijdens Kurban Bayram. Met spandoeken, bedrukte t-shirts en informatiefolders proberen de activisten de omstanders te overtuigen Kurban Bayram te vieren zonder hier dieren voor te offeren.

Veel aansluiting lijken ze nog niet te hebben bij het grote publiek, maar grote veranderingen vragen tijd, en worden niet van boven- of buitenaf opgelegd. Via Facebook chatten we vandaag met Turkse kennissen die afstand willen nemen van het vlees eten in Turkije en opkomen voor de dierenrechten hier. Het zou ons niet verbazen wanneer er binnen een paar jaar ook een Partij voor de Dieren wat zetels heeft in het Turkse parlement.

Ezogelin Çorbasi, heerlijke soep uit een hels huwelijk.

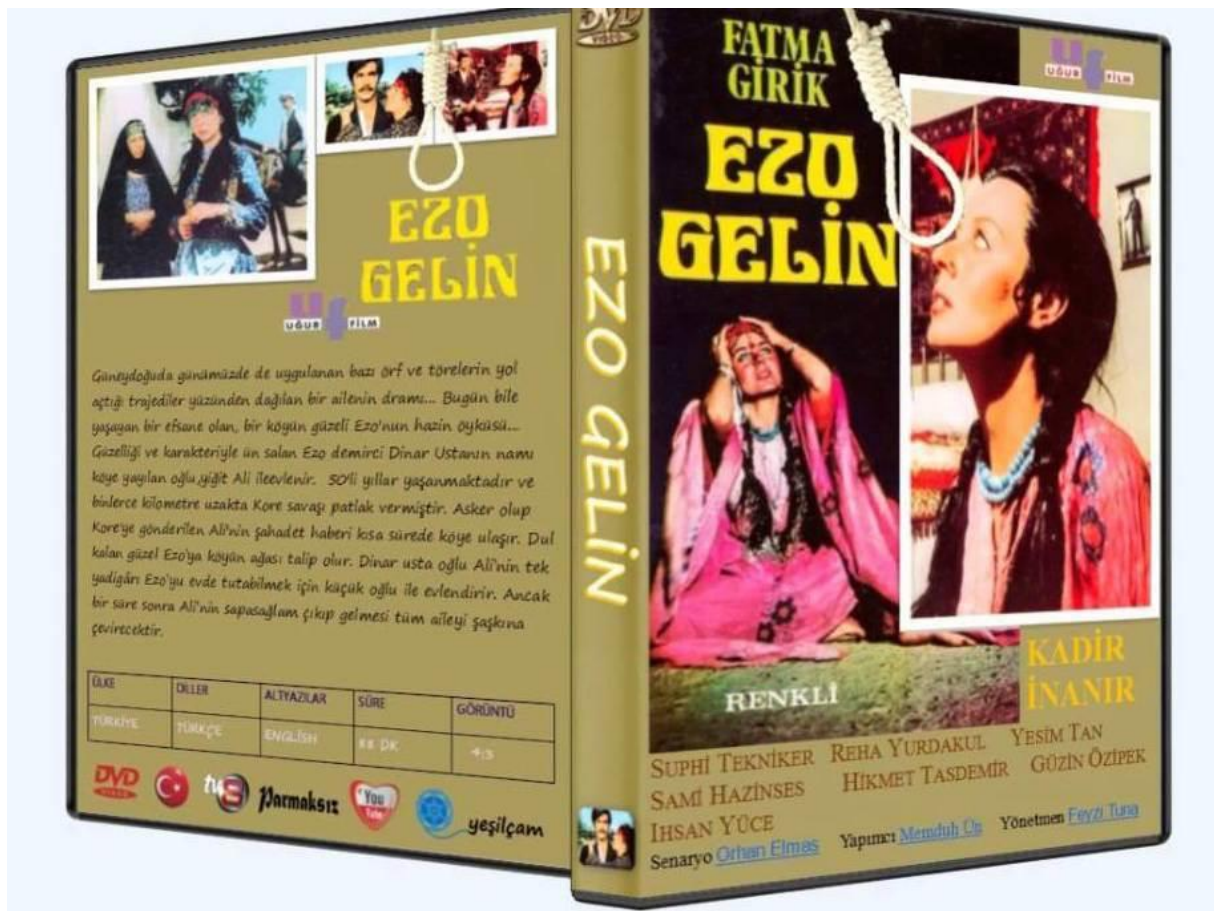
25 september 2015

Ezo, een mooie meid met een goed hart, is in haar leven twee maal getrouwd geweest en beide keren was haar huwelijk een grote deceptie. Haar leven was zó triest dat het zich tot een legende gevormd heeft. Ezo werd geboren in 1909 in het dorp Dokuzyol in Oost-Anatolië. Het huis waar zij opgroeide lag aan de Zijderoute, een reden voor de familie van Ezo om altijd een grote, stenen kruik met koel water klaar te hebben staan voor reizigers die in de stoffige droogte een glas wilden drinken. Ezo tapte dit dan voor hen, met veel plezier.

De verhalen over de mooie Ezo raakten langs grote delen van de Zijderoute meer en meer bekend en het duurde dan ook niet lang of de reizigers, mannen en jongens, kwamen in grote getale langs, om zich te laven aan het koele water én de schoonheid van Ezo. Ze wilden maar al te graag in haar gezelschap vertoeven!

Aan deze gelukkige tijd kwam een einde toen haar familie besloot Ezo uit te huwelijken aan een man, die echter heimelijk verliefd was op een andere jonge dame. Ezo werd Ezo Gelin, wat bruid Ezo betekent.

Na het huwelijksfeest werd Ezo volkomen genegeerd door haar man, iets wat zij, na jarenlang in het middelpunt van de belangstelling te hebben gestaan, totaal niet gewend was. Haar man had echter alleen oog voor zijn ware liefde. Uiteindelijk vertrok hij om deze achterna te reizen en na een jaar wachten ging Ezo terug naar haar dorp om vervolgens van haar man te scheiden.

Ezo bleef zes jaar ongehuwd, waarna haar familie haar opnieuw uithuwelijkte, ditmaal aan een neef in Syrië. Ook al kreeg Ezo zes dochters, ze werd niet gelukkig en had erge heimwee naar het leven in haar geboortedorp. Wat haar gemoedstoestand ook geen goed deed, was de slechte relatie met haar schoonmoeder. Deze toonde nooit enige dankbaarheid voor al het huishoudelijk werk dat Ezo als Gelin verrichtte. Integendeel, zij behandelde haar als een voetveeg.

Uiteindelijk overleed de door heimwee verteerde Ezo. Ze was pas 46 jaar oud. Op haar eigen verzoek is zij begraven op een heuvel, in een naar het noorden gericht graf zodat zij uit kon kijken naar Turkije, waar haar geboortedorp lag. Na een ware bureaucratische strijd zijn Ezo's overblijfselen in 1999 van Syrië naar haar geboortedorp Dokuzyol overgebracht, waar ze pas echt in vrede kon rusten.

Ezo's tragische leven is in Turkije een ware soap geworden, mede door een verfilming, diverse liedjes en zelfs een TV-serie. Ook al was haar leven in veel opzichten een kwelling, Ezo staat nu symbool voor traditionele waarden als liefde, eer, trots, schoonheid, respect voor het vaderland en geduld. Haar graf is inmiddels een soort van pelgrimsoord voor huisvrouwen, die door een bezoek aan het graf de kracht weten te putten om van hun huwelijk een succes te maken.

Ezo's rol in de Turkse cultuur wordt tenslotte onuitwisbaar doordat er een soep naar haar is vernoemd, Ezogelin Çorbasi, de soep van de bruid Ezo. Er wordt beweerd dat Ezo het soepprecept speciaal voor haar Syrische schoonmoeder heeft gemaakt, om zo in een beter blaadje te komen bij haar. Volgens de ene uitleg bleef haar schoonmoeder echter ongenaakbaar, maar een andere uitleg is dat zij dankzij deze soep uiteindelijk wel degelijk van Ezo is gaan houden.

Een andere versie is dat de soep naar Ezo is vernoemd omdat zij, net als de soep, symbool staat voor de kracht van alle vrouwen die gaan trouwen en zich zo voorbereiden op de taken die het huwelijk met zich meebrengt. Daarom is het een goede gewoonte dat alle bruiden vlak voor de huwelijksceremonie een grote kop heerlijke, zelfgemaakte Ezogelin Çorbasi eten.

Hoe het ook zij, het is duidelijk dat wij in Nederland geen soep kennen met zo'n krachtige smaak en zo'n sterk verhaal. Wil je de soep zelf eens proberen?

Hierbij geven we je ons recept van de Ezogelin Çorbası.

Wat heb je nodig?

- Rode linzen (drie glazen)
- Middelgrote uien (twee stuks)
- Tomatenpuree (twee eetlepels)
- Bulgur = gemalen tarwe (twee glazen)
- Boter (45 gram)
- Rode peper (twee theelepels)
- Gedroogde munt (twee theelepels)
- Bouillon (twee liter = tien glazen)
- Zout naar smaak
- Hete rode peper (twee theelepels)
- Tijm (twee theelepels)

En zo maak je het.

Snij de uien flinterdun. Verdun de tomatenpuree met water. Smelt de boter in de soeppan en fruit hier de uien in. Voeg de bouillon en de tomatenpuree toe en breng het aan de kook. Voeg de gewassen en uitgelekte linzen, bulgur en zout toe en laat dit alles sudderen tot de linzen gaar zijn. Strooi er tenslotte de hete rode peper, munt en tijm overheen en serveer het met Turks brood en een partje citroen.

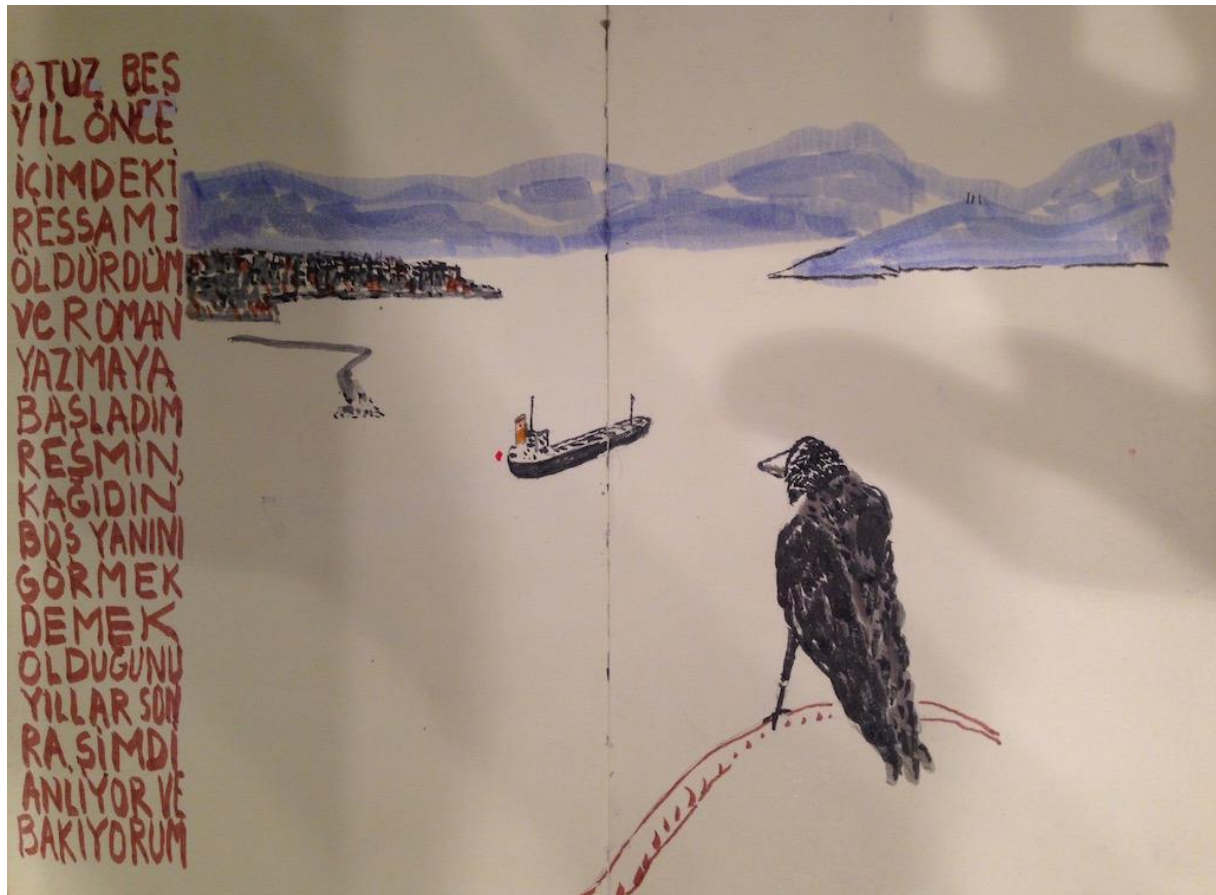
Lukt het je niet helemaal, vraag dan raad aan een Turkse vrouw bij je in de buurt. Zij zal je graag helpen!

Afiyet olsun, eet smakelijk!

Tuzlu su, zout water.

26 september 2015

'De zee in Istanbul is een betrouwbare oude vriend. Ik twijfel er nooit aan. Ik zie hem elke dag. Als ik te lang zonder moet, voel ik mij bestolen', noteerde Istanbul-in-eigen-persoon, de schrijver Orhan Pamuk.

De naam "Tuzlu Su", in het Nederlands "Zout Water", voor de 14de Biënnale van Istanbul is zo'n logische keuze dat het vreemd is dat niemand eerder op dit idee gekomen is. Waar je je ook bevindt, hier in Istanbul is zout water immers altijd in de buurt. De Zwarte Zee, de Zee van Marmara, de Bosporus en zelfs de Gouden Hoorn op sommige plekken.

Je ruikt , ziet en hoort het overal. Het geluid van krijsende meeuwen, toeterende veerponten, klotzend water tegen de kades, de geur van zilte lucht en vers gevangen vis.

Denk je, wandelend over een markt of door een drukke winkelstraat, dat je ver van het water verwijderd bent, dan blijf je je steeds te vergissen. Als je een hoek omslaat, links of rechts door een smal en steil aflopend steegje kijkt, uit een metrostation weer boven de grond komt of door een gebouw heen kijkt, altijd kom je weer oog in oog te staan met het water. Soms niet meer dan een streepje blauw, dan weer in volle omvang.

Maar het is uiteindelijk de Amerikaanse Carolyn Christov-Bakargiev die dit alledaags gegeven als uitgangspunt neemt voor dit kunstevenement, de 14de Biënnale "Tuzlu Su", dat zich tot ver buiten de stad uitstrekt.

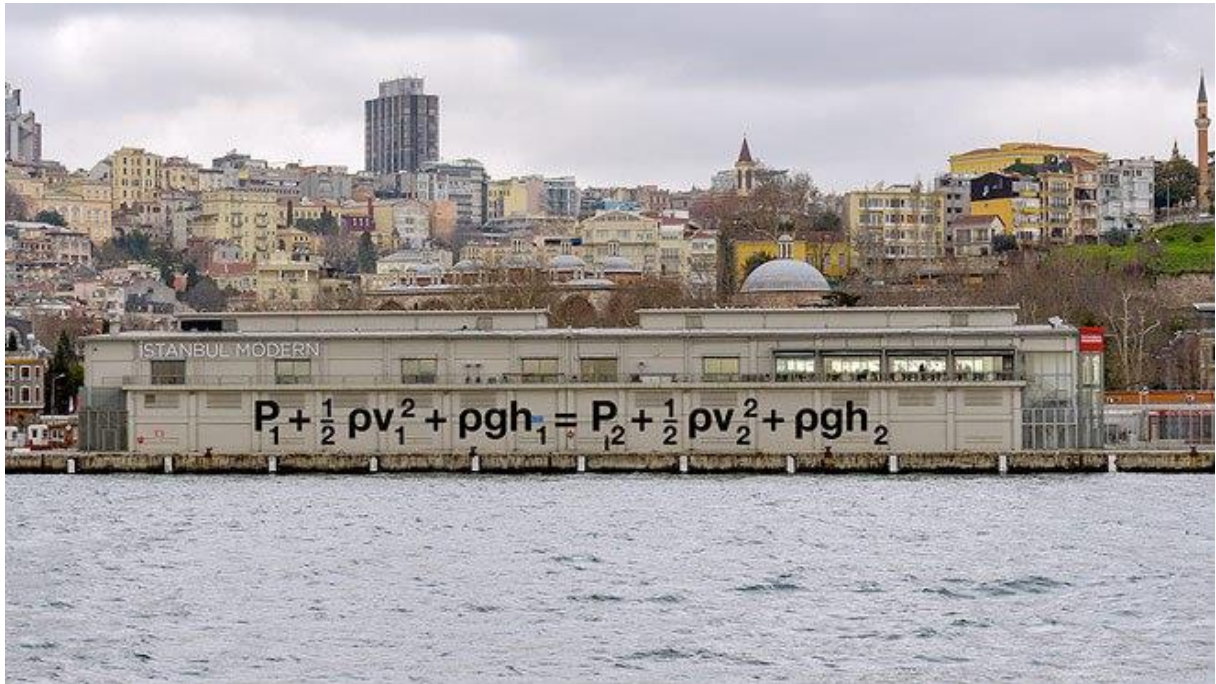
De Istanbul Biënnale kruipt dit jaar, meer nog dan voorheen, in de haarvaten van de stad. Er zijn ruim dertig locaties en behalve op de vier groepsexposities is daar steeds één kunstwerk te zien: in een garage, oud pakhuis, vuurtoren, een hotelkelder of vervallen paleisje; op de pier, in een boot, een winkel of een verlaten school. De betreffende locaties zijn te herkennen aan het opvallende turquoise affiche. De bezoeker van de Biënnale in Istanbul maakt een tocht door en om de stad, op zoek naar subtiele en vaak wereldverbeterende kunstwerken.

Wij besluiten vandaag de groepsexpositie te gaan bekijken in Istanbul Modern.

Op de buitenmuur aan de Bosporuszijde heeft kunstenaar Liam Gillick in grote cijfers en letters een 63 meter lange vergelijking uit de hydrodynamica laten zetten, de wet van Bernoulli.

Voor de liefhebber: deze omschrijft hoe een toename in snelheid (van vloeistof of gas) gepaard gaat met een verlaging van druk. Wij hebben deze cijfers en letters al diverse malen vanaf het veer gezien, maar hebben geen idee dat dit in verband staat met de Biënnale.

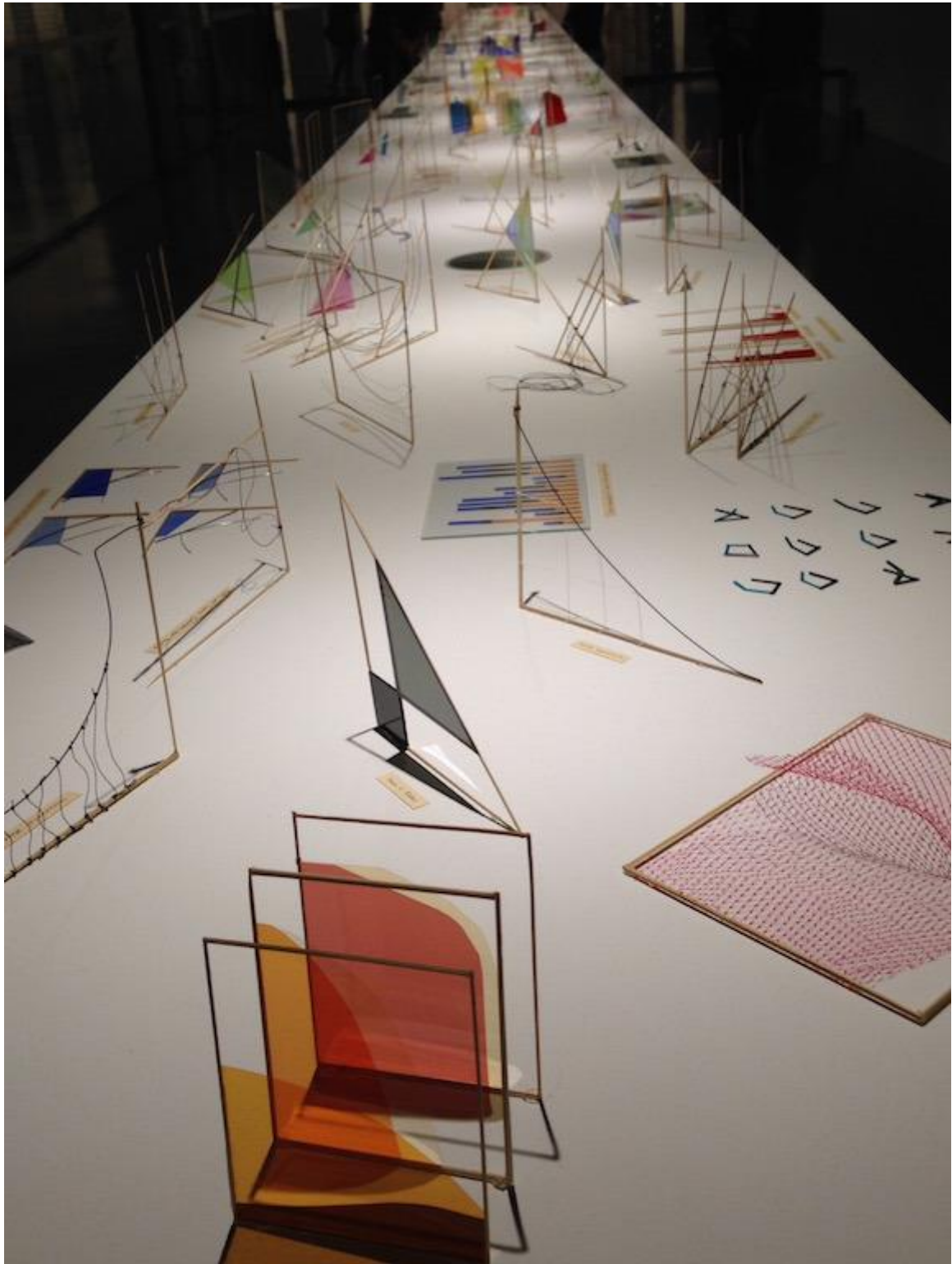
Bij binnenkomst wordt je oog onmiddellijk getrokken naar een lange tafel met allerlei kleine, gekleurde voorwerpen. Je hebt er een leesbril bij nodig om het goed te kunnen zien.

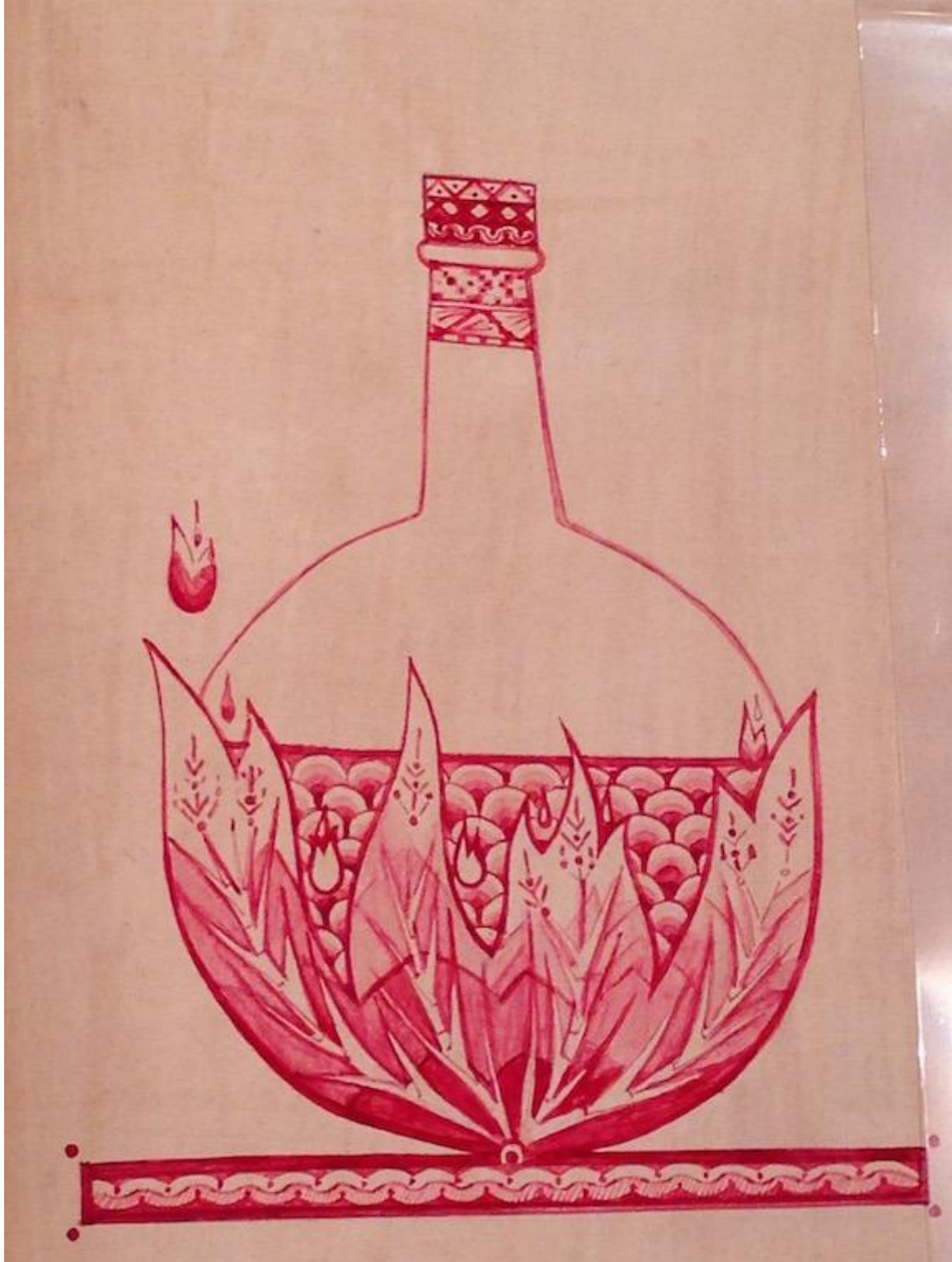
Het blijkt een project van Richard Ibghy en Marylou Lemmens en heeft de naam "De Profeten".

Het gebruikte materiaal is hout, acetaat, vezel, ijzerdraad en gekleurde draadjes. Het uitgangspunt van Richard en Marylou zijn talloze door hen verzamelde economische grafieken, diagrammen en modellen.

Het zijn uitvindingen om menselijk handelen in relatie tot ontwikkelingen in de wereld te duiden. De objecten zijn klein en kwetsbaar.

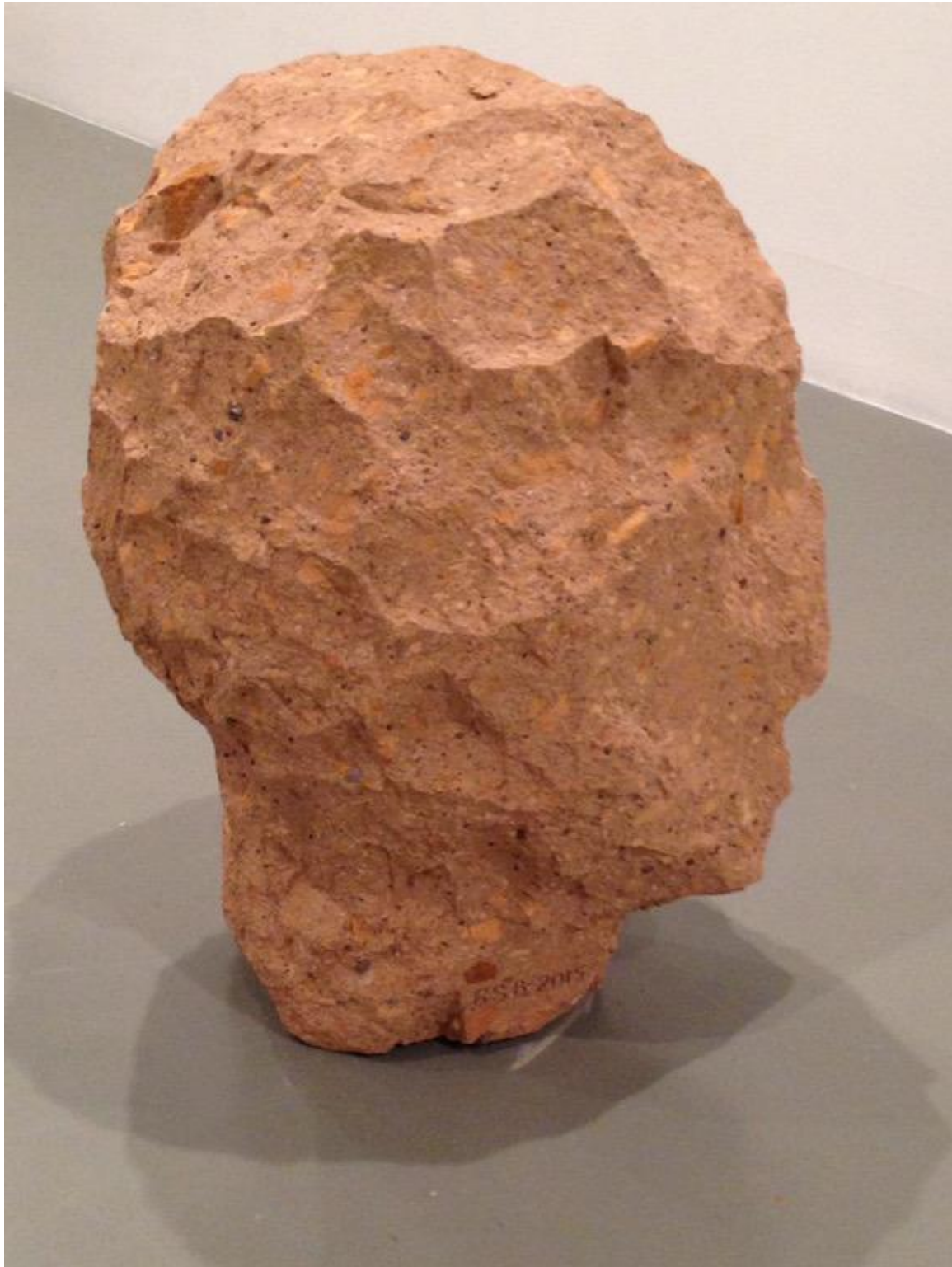
Verderop zijn tekeningen van Asli Çavuşoğlu te bewonderen, in een prachtige kleur kersenrood, soms wat verbleekt. De kunstenaar achterhaalde een vrijwel verdwenen, eeuwenoud Armeens procedé, waarbij rode kleurstof (karmir of kirmiz) uit de Ararat-kever gewonnen wordt. Deze kleur wordt in de tekeningen afgezet tegen de felle, bestendiger Turkse kleur rood en het is natuurlijk een manier om de Armeense kwestie, die maar als een hete aardappel in de keel van president Erdoğan blijft steken, via de kunst aan te kaarten, zoals op deze biënnale overigens veelvuldig gebeurt.

Een ander indrukwekkend werk is "Silence of Stones" van Sonia Balassanian, een Iraanse met Armeense voorouders. Twaalf buitenproportioneel grote hoofden van steen, afkomstig uit de steengroeve bij de voormalige Armeense hoofdstad Ani, staan in formatie op de grond. Ze symboliseren wezens die in stil verdriet aan de rand van een stad zitten waaruit ze 100 jaar geleden werden verdreven en vervolgens zijn verdwenen. Het is de wens van de kunstenaar om ze terug te laten keren naar Istanbul, ook al is het slechts in haar beleving en maar voor een korte periode. Uiteindelijk zal dit kunstwerk voor een laatste reis naar een rustplaats in Armenië gaan, waar het permanent tentoongesteld wordt.

Voor ons was dit werk extra bijzonder omdat we dit voorjaar de ruïnestad Ani hebben bezocht en de bewuste steengroeve, op de grens van Turkije en Armenië, met eigen ogen hebben gezien.

De Italiaan Michelangelo Pistoletto heeft met zijn Venus in Rags ook wat te vertellen.

Het kunstwerk, uit 1967, bestaat uit een klassiek Venusbeeld, de Romeinse godin van de liefde, schoonheid en vruchtbaarheid, die met haar rug naar het publiek staat, terwijl haar voorzijde omsloten is door een berg felgekleurde voden. In deze installatie heeft Pistoletto een aantal tegenstellingen verwerkt, zoals gevormd-vormeloos, historisch-hedendaags, hard-zacht, uniek-gewoon, kostbaar-waardeloos en cultureel-alledaags. Pistoletto geeft met dit kunstwerk commentaar op de Italiaanse wegwerp- en consumptiemaatschappij uit zijn tijd, iets wat bijna vijftig jaar later nog altijd actueel is.

De Biënnale-expositie in Istanbul Modern heeft een afwisselend en internationaal karakter. De relatie met Zout Water is voor ons niet altijd even duidelijk, daarom nemen we het thema maar met een korreltje zout!

Oude chic in Pera.

27 september 2015

“Konden we maar één dag terug in de tijd,” zeg ik zo nu en dan tegen Holger wanneer we langs de talloze historische plekken in Istanbul lopen. Maar bij het zien van het Pera Palas Hotel denk ik meer aan twee dagen terug in de tijd en met een flinke zak geld zodat we er ook kunnen overnachten, iets wat ons budget nu niet toelaat.

De sultan zelf opende in 1892 de deuren van deze luxueuze uitspanning, speciaal gebouwd voor de passagiers van 's werelds beroemdste trein, de Oriënt Expres.

Echter, er was een probleempje. Het treinstation Sirkeci waar de Oriënt Express aankwam, stond aan de ene kant van de Gouden Hoorn. Het hotel aan de andere, in de chique Franse wijk Pera, wat “de overkant” in het Grieks betekent en ooit bekend stond als Klein Europa.

Maar natuurlijk hoefden de deftige gasten niet te voet door het toenmalige Constantinopel: per bladgouden draagstoel ging het over de Galata-brug naar het grand hotel.

De architect van het gebouw was de Frans-Turkse architect Alexandre Vallaury en hij mengde art nouveau met oosterse stijlen waardoor het interieur een bijzondere uitstraling kreeg. Door de sprookjesachtige sfeer die binnen heerste, werd het hotel al snel een populaire pleisterplaats voor hen die in het begin van de twintigste eeuw naam en faam hadden. En geld!

Wie dit zoal waren?

Nou, bijvoorbeeld de Amerikaanse schrijver Ernest Hemingway. Hij dronk er whisky's aan de bar. De actrice Zsa Zsa Gabor zou er een affaire hebben gehad met de grondlegger van de Turkse republiek, Atatürk. Agatha Christie, de geestelijke moeder van Hercule Poirot en Miss Marple, had er zelfs haar eigen kamer en schreef hier het boek "Moord in de Oriënt Expres". Koning Edward VIII, Sarah Bernhardt, Greta Garbo, Alfred Hitchcock, Mata Hari, allemaal waren zij te gast in het in die tijd zo beroemde hotel.

Mustafa Kemal Atatürk verbleef er voor het eerst in 1917 en bekostte hier de val van het Ottomaanse Rijk en het begin van de Turkse republiek. Kamer 101, waar hij geruime tijd verbleef, is nu de Atatürk Museum Room en wordt sinds jaar en dag niet meer verhuurd als hotelkamer. Tussen 3 en 4 uur 's middags mag je er, onder begeleiding van een van de receptionisten, een kijkje nemen. Het originele meubilair, muren vol vergeelde foto's en geschilderde portretten, alles krijg je te zien, inclusief parafernalia als de mans panamahoed, pyjama en pantoffels.

De gordijnen en de bekleding van bank en fauteuils zijn in het roze, de kleur van de zonsopgang en de favoriete kleur van de Vader der Turken. De aangrenzende natte cel vind ik eigenlijk het mooist. Zowel de kleuren in het tegelwerk als het model badkuip, toilet en wastafel zou prima gebruikt kunnen worden in een badkamer anno 2015.

Pâtisserie de Pera, sinds de opening een inpendig onderdeel van het hotel, is er nog altijd. Holger weet zich nog goed te herinneren dat hij daar zo'n 50 jaar geleden met zijn moeder kwam om bonbons te halen, iets waar mam haar hele leven lang al aan verslingerd is. Turkije is weliswaar een land van zoet, maar chocolade is niet 's lands sterkste punt, dus Pera Palas Hotel bood uitkomst in deze. Zelfs de chocoladekogels van toen, in wit, melk en puur, blijken nog steeds verkocht te worden en natuurlijk nemen we een doosje met dit lekkers voor mam mee. We vertellen de verkoopster, die er overigens zelf als een taartje uitziet, waarom en voor wie we de aankoop doen, iets wat ze bijna niet kan geloven. Met nóg meer zorg wordt het doosje gevuld met lekkers en voorzien van een mooie strik.

Nogmaals, in dit hotel verblijven is te kostbaar voor ons, maar lunchen op het hoger gelegen terras, die kans pakken we. We trakteren ons zelf op een heerlijke salade en heel even wanen we ons zo'n 100 jaar terug in de tijd!

Van energie- naar kenniscentrale.

28 september 2015

okul için değil, yaşam için öğrenmeli
non scholæ sed vitæ discimus
learning not for school but for life

Dit is het motto van de Istanbul Bilgi Üniversitesi, een in de wijk Sütlüce gelegen en relatief jonge universiteit.

Als we 's morgens het universiteitsterrein oplopen, zijn we zeer verrast. Het geheel doet erg Amerikaans aan. Brede wandelpaden met bomen aan weerszijden, grote grasvelden met zitkussens om te chillen, veel groen en veel kunst is het eerste wat opvalt. Studenten begroeten elkaar uitbundig. Immers, vanwege het offerfeest hebben zij net een week vakantie achter de rug en er is kennelijk veel te vertellen.

Over de campus verspreid zijn veel cafeetjes, restaurants, winkeltjes, lesgebouwen, en een aantal oude, industrieel aandoende panden. Als bezoeker hebben we overal vrij toegang wat al snel het idee van de eeuwige student bij ons oproept, een gevoel dat het motto van deze onderwijsinstelling eer aandoet.

Deze industriële gebouwen vormen vandaag de aanleiding voor ons bezoek aan dit enorme complex. De Silahatarağa-centrale, tegenwoordig het Energie-museum, was hier vroeger gehuisvest. Hij werd in 1914 als eerste elektriciteitscentrale binnen het Ottomaanse Rijk in gebruik genomen, met als primair doel de elektrische tram van Istanbul van stroom te voorzien. De centrale werd langzamerhand verder uitgebreid en was tot 1952 de enige elektriciteitsvoorziening van Istanbul. In 1983 werd de centrale stilgelegd omdat deze inmiddels sterk verouderd was. Tegenwoordig is op het terrein dus ook de Istanbul Bilgi Universiteit gevestigd en de oude centralegebouwen vormen nu het hart van een cultureel centrum, Santral Istanbul genaamd. Er zijn naast het energie-museum ook theater- en concertzalen, een bibliotheek en een museum voor moderne kunst.

Binnen in het gebouw is het echt genieten. Er staat een aantal oude generatoren van beroemde merken tentoongesteld, AEG, Siemens, Thomson en Brown Boverie. Soms zijn ze deels opengewerkt zodat de binnenkant voor de kenner en liefhebber te bewonderen is.

Het moet destijds in de centrale een hels lawaai zijn geweest, maar met de stilgelegde productie is het nu een oase van rust. Het gebouw ademt een historie van vakmanschap en techniek uit, dat ons zeer aanspreekt. Mooie raampartijen, fraai betegelde vloeren en een indrukwekkende dakconstructie. Veel ijzerwerk, vaak voorzien van mooie details, zoals trapeleuningen en deurposten en ook de generatoren en hun details zijn als object van een ongekende schoonheid.

De oorspronkelijke controlekamer is nog geheel intact. Veel klokken die de spanning en het vermogen van de generatoren duiden, maar nu allemaal op nul staan. De ambiance van deze controlekamer lijkt op beelden uit de film Metropolis, en dat is niet verwonderlijk, ze stammen ten slotte uit dezelfde periode.

Het gebouw heeft een permanent expositie over elektriciteit en meestal is er op de galerijen een expositie van moderne kunst. Vandaag niet, men zit tussen twee exposities in. Voor ons geen reden tot treurnis maar een reden om deze plek een volgende keer als we in Istanbul zijn, nogmaals te bezoeken.

De expositie over elektriciteit in al haar facetten kent ook een infraroodcamera met directe projectie op een scherm. Aan onze lijven is duidelijk te zien dat de temperatuur in de centrale erg hoog is en dat terwijl de op kolen gestookte ovens van vroeger niet meer in gebruik zijn. Wat zullen hier van 1914 tot 1983 plassen aan zweetdruppels gevallen zijn!

Cool Istanbul.

29 september 2015

Al vroeg lopen we vanochtend door de Istiklal Caddesi. De gepofte kastanje- en simit-karretjes staan nog werkeloos op hun parkeerplekje, de katten zijn net voorzien van een vers ontbijt.

We kopen op voorhand een uitklapbaar parapluutje in de hoop dat dit de voorspelde regen bezweert. Het zal niet helpen, blijkt later op de dag. De herfst lijkt vandaag te beginnen en het scheelt minimaal een jas met de voorgaande dagen.

Vandaag is onze laatste dag samen in Istanbul. Morgen en donderdag hebben we wat afspraken en vrijdagochtend vroeg vliegen we terug. Vandaar dat we zo veel mogelijk uit deze dag willen halen.

Na een bezoek aan enkele boekwinkels waar we wat mooie boeken hebben gekocht, slaan we rechtsaf en zakken langzaam af naar beneden door een wirwar van straatjes. Hier krijgen we op de valreep en op bijzondere plaatsen nog enkele mini-exposities van de biënnale Tuzlu Su te zien. Twee beschrijven we in dit blog omdat de betreffende kunstenaars bij hun werk aanwezig blijken te zijn.

Het eerste werk is van Deniz Gül.

In een spookachtig en verlaten huis, dat in een ver verleden in het bezit is geweest van Armenische en Griekse families, is een nieuw plafond gemaakt van in elkaar passende delen van hout, waarin symbolen uitgebeiteld zijn.

Zogenaamde schatgravers zoeken in Anatolië nog altijd naar aanwijzingen van verdwenen volkeren, die waardevolle bezittingen begraven zouden hebben omdat ze dachten hier ooit terug te zullen keren. Noch de oorsprong, de tijd, of de plek van de tekens in het plafond zijn eenduidig. Wel scheppen ze een sfeer van hoop en verlies.

De tekens, die hoe dan ook associaties oproepen met oude culturen, verwijzen naar de Griekse en Armeense oorsprong van de geschiedenis van de republiek en daarmee raken ze het collectieve onbewuste van Turkije, wat diep, ondergronds verborgen ligt.

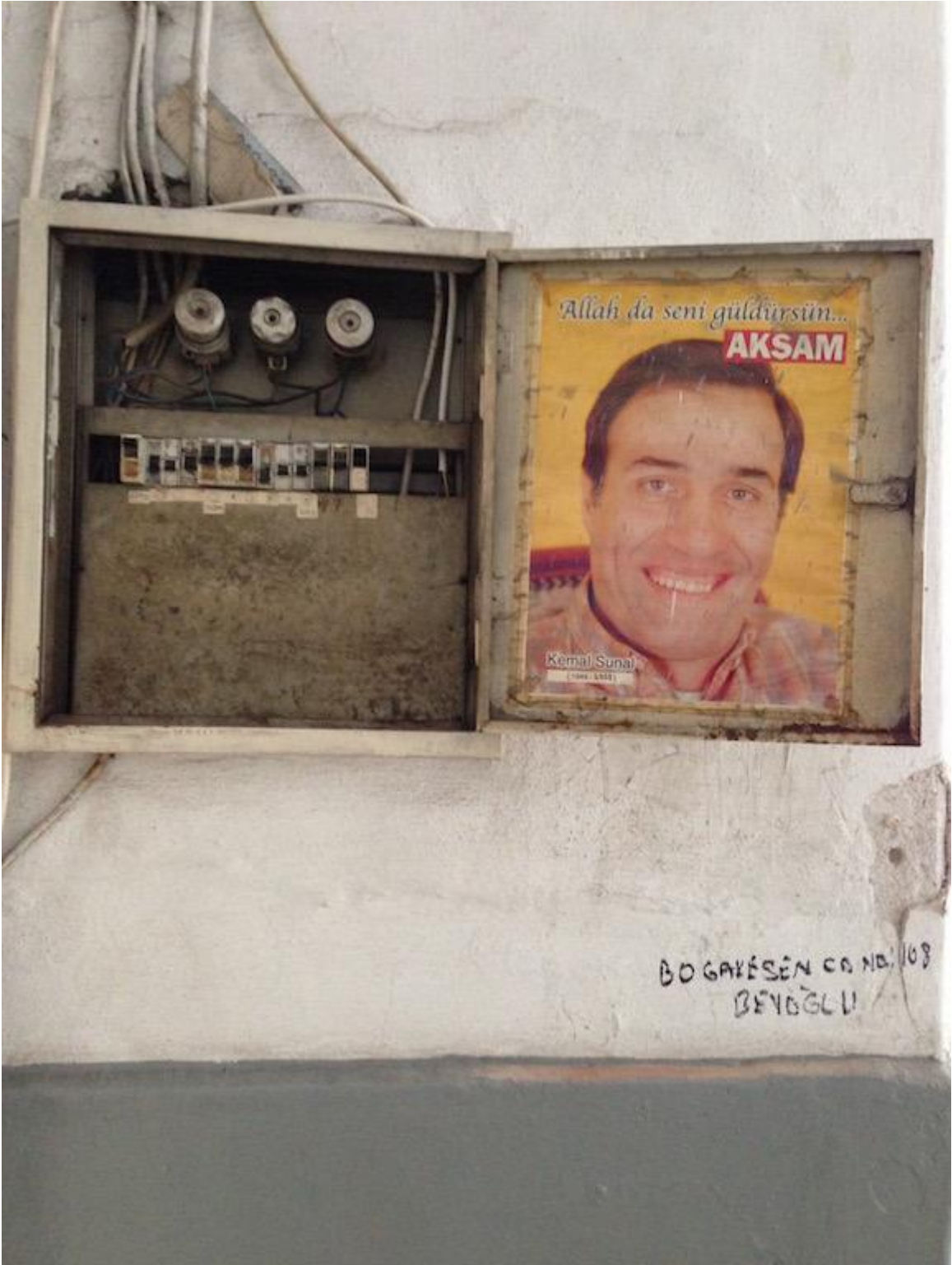
In een parkeergarage die op de planning staat gesloopt te worden, ontmoeten we Cevdet Erek, afgestudeerd in architectuur, sound engineering en design. Hij vertelt twee jaar student aan de Rijksacademie van Amsterdam te zijn geweest en is zelfs uitgenodigd om daar binnenkort gastcolleges te komen geven.

Cevdet heeft voor zijn kunstwerk de betreffende garage leeg- en schoongemaakt waardoor de oorspronkelijke ruimte met het mooie lijnenspel zichtbaar is geworden. Een oude Daimler heeft hij laten staan, wel voorzien van een snoer dat in het plafond verdwijnt. Alsof hij aan een oplaadpunt staat.

Ook een affiche, aan de binnenkant van het stoppenkastje is blijven hangen.

In de verder lege ruimte hoor je een weergave van alledaagse geluiden in de vorm van ritme en toon. Als je je een tijdje in deze ruimte beweegt, vind je het warempel zonde dat dit gebouw gaat verdwijnen en Cevdet heeft zijn installatie dan ook bedoeld als eerbetoon aan deze parkeergarage.

Lezen leren in de bieb.

30 september 2015

Lia en ik lopen door een kleine straat in Üsküdar. Veel winkeltjes en flatgebouwen en dan opeens een oude poort met een groot spandoek ernaast.

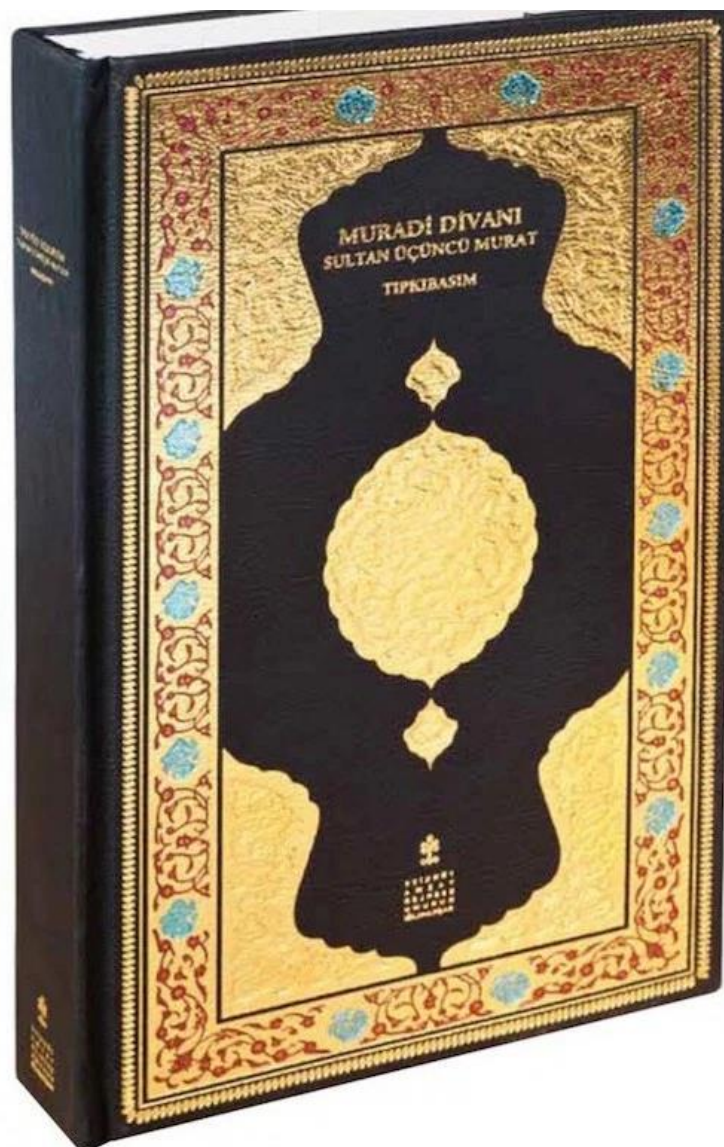
Hier worden cursussen paleografie gegeven in de oude Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi, de oudste bibliotheek van Üsküdar. Wie wil er nou niet iets te weten komen over oude handschriften? Dus wij gaan de poort door, naar binnen.

De poort zelf legt eigenlijk al de verbinding het verleden en heden; het oude Ottomaanse schrift boven erboven wordt omlijst met snoeren voor elektriciteit, telefoon en internet. We komen in een tuin met daarin een historisch pand uit 1782, dat erg goed onderhouden is. We stappen met genoegen de bibliotheek binnen.

Enmaal in de bieb wordt ons door een Engels sprekende medewerkster uitgelegd dat het hier om een oude bibliotheek gaat met een gerenommeerde collectie manuscripten, tot ruim 800 jaar terug. Studenten en onderzoekers van diverse faculteiten van de universiteit gebruiken deze boeken als naslagwerk. Men is druk doende de collectie te digitaliseren, zodat de collectie toegankelijker wordt. De mooiste manuscripten worden in facsimile uitgegeven en verkocht voor een heel schappelijke prijs. Maar wat is nou een mooi exemplaar. Immers, alle werken zijn in het Arabisch geschreven, dus wij moeten het van de plaatjes hebben. We komen uit bij een door Sultan Murat III eigenhandig geschreven filosofisch werk, dat tien minuten later in ons bezit is! De kopie, wel te verstaan, waarin ook elk vlekje en smetje is weergegeven.

Inmiddels heeft de directeur van de bibliotheek, Osman Düzcan, in de gaten dat er met ons Turks te praten is. Of we een kopje thee lusten? Natuurlijk, en die geste is het begin van een privé college dat hij ons gaat geven!

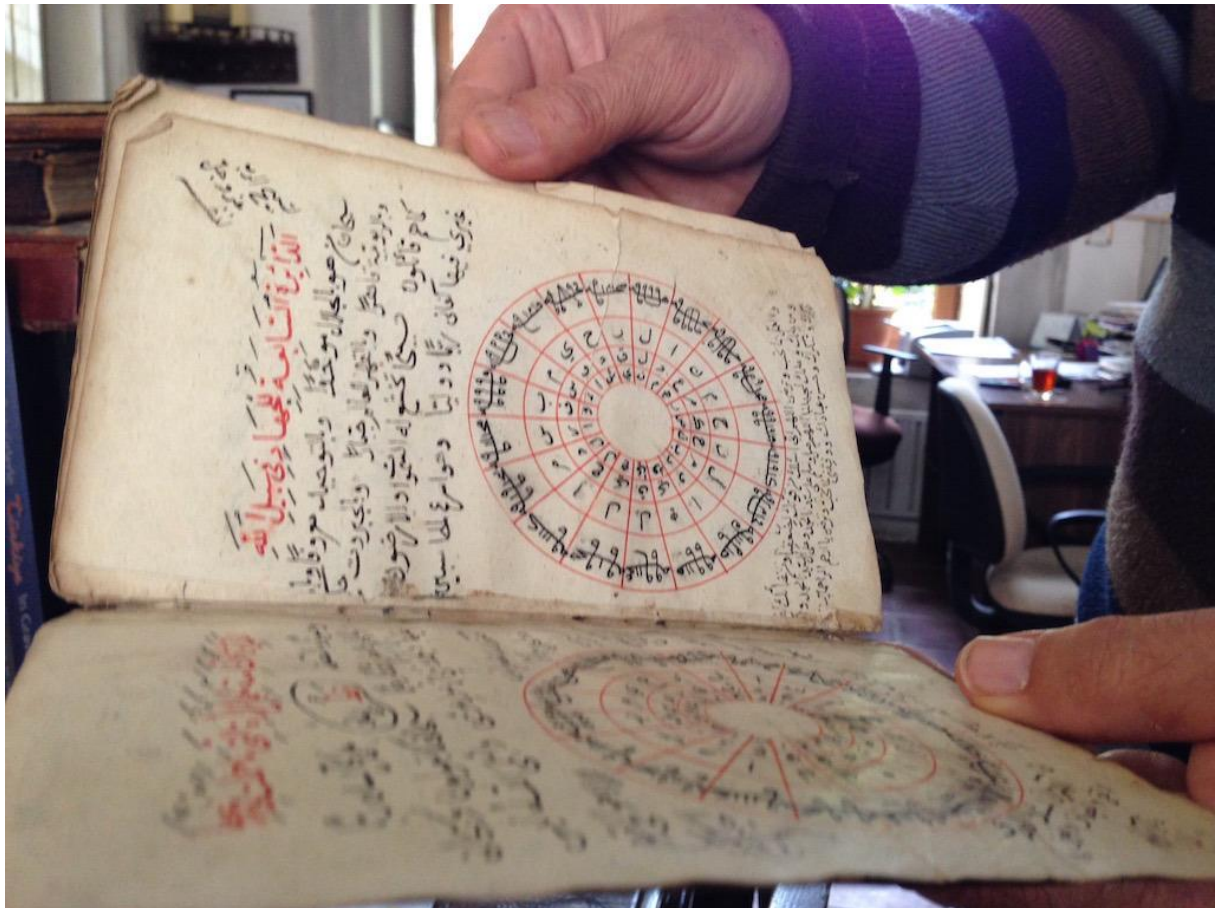
Eerst worden we aan een van de tafels uitgenodigd, en hij wijst ons op de mooie koepel van het gebouw, waar we inmiddels recht onder zitten. "Zie je die hoge koepel? Eigenlijk is dat jullie schedeldak, je ziet dat er nog meer dan genoeg ruimte is voor nieuwe informatie, als je dat maar toe wil laten in je hoofd!"

Ook wijst hij ons op het stevige fundament van het gebouw onder onze voeten en de dikke muren om ons heen. De analogie is duidelijk; architectuur gaat volgens hem meer over de mens dan over een technische constructie. Met beide benen op de grond, de veiligheid van de muren en ruimte in ons hoofd zijn we rijp voor zijn uitleg.

Maar niet nadat Osman door een smeedijzeren hek en achter een gordijn verdwijnt naar een voor ons verboden ruimte, om enkele manuscripten op te halen.

Met een aantal manuscripten keert Osman terug bij ons. Hij laat een reizigersboekje met gebeden zien, het eerste pocketboekje volgens hem, zo'n zeshonderd jaar oud. Daarna een manuscript met een aantal ronde afbeeldingen.

Dit is vijfhonderd jaar oud en verhaalt over het goed verlopen van een zwangerschap. Osman grijpt de kans aan om ook hier een mooie analogie met zijn bibliotheek te maken. Immers, wij zijn nu in een veilige omgeving, tussen dikke muren en vrienden. Zo voelt een kind zich ook in de buik van de moeder en dat is de basis voor een goed leven na de geboorte! Er is inmiddels ook een aantal vrouwen binnengekomen, die bij ons aanschuiven. Zij beamen deze woorden direct en ze vergapen zich samen met ons aan dit mooie manuscript!

Osman gaat verder met zijn les. Naast de inhoud is immers bij manuscripten ook de vorm van belang. Dat toont hij door middel van een mooi manuscript met prachtige illustraties van bladgoud. De schoonheid is er nog steeds na al die eeuwen!

En zijn uitleg gaat verder. Ook het beheer van de collectie komt aan de orde. Natuurlijk, er is te weinig geld en menskracht om alles goed op orde te houden. En er zijn manuscripten die nodig restauratie behoeven. Hij toont ons een boek van achthonderd jaar oud, waarvan de randen al gedeeltelijk verslonden zijn door boekenwormen bij wie het louter om de materie gaat.

Wat een bevlogen mens en wat een wervelende les! Als we in Istanbul zouden wonen, waren we vast en zeker cursisten van de cursus paleografie geworden, maar wel op voorwaarde dat Osman Bey deze zou geven. Nu nemen we afscheid van Osman Düzcan, die ons met zijn kopje thee in de hand uitzwaait!

De wet in Nederland definieert vijf kernfuncties van de openbare bibliotheek: lezen, leren, informeren, debatteren en kennismaking met kunst en cultuur. Wij hebben de overtuiging dat deze eeuwenoude, kleine kütüphane daar ruimschoots aan voldoet.

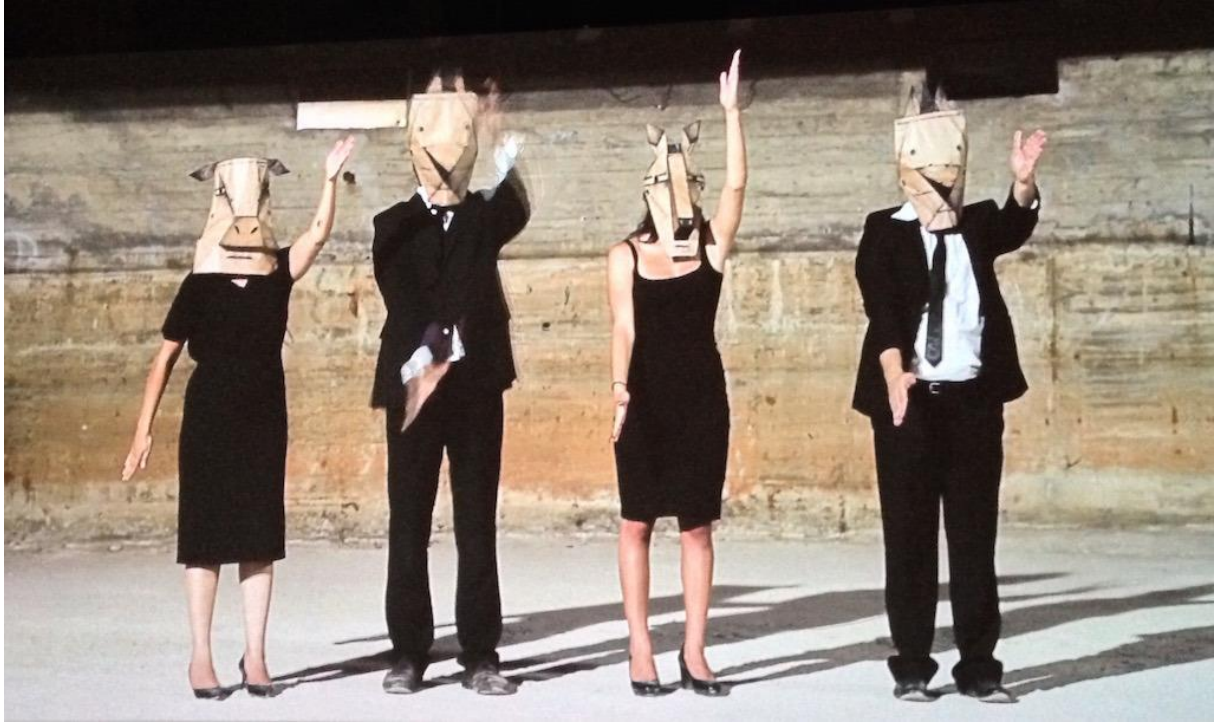
De laatste zout-water- pareltjes van Istanbul.

1 oktober 2015

Te voet op weg naar Taksim, van waar we met de dolmus naar Yesilköy gaan om, zoals afgesproken, daar met vrienden te gaan eten, nemen we nog twee exposities van Tuzlu Su mee. Pareltjes, zowel qua plek als qua expositie. Drie hotelmedewerksters, mooi kleurend bij het Tuzlu Su affiche, zitten pauzerend en rokend op de stoep. Ze staan op en samen lopen we het gebouw in, zij naar boven, wij naar beneden. Daar blijkt in een eeuwenoude cistern een video-film te draaien, gemaakt door Pelin Tan en Anton Vidokle.

De titel van de SF-video is "2084, De Val van de Republiek der Kunstenaars", en lijkt ons een voortborduren op 1984 van George Orwell. Het is dus 2084 en de mensen dragen inmiddels dierenmaskers. Geld is afgeschaft, landen zijn onbestuurbaar geworden en nieuwe grenzen zijn geherdefinieerd door personen met wederom veel macht.

Kunst is volledig gekoloniseerd en elk aspect van het dagelijks leven is louter van esthetisch belang. Vroegere musea zijn nu datacentra. De existentie is verworden tot eeuwigdurende self-design. Niemand heeft meer een beroep en ook is er geen werk meer.

Een groep mensen ontmoet elkaar in een stad die ooit Berlijn werd genoemd en daar bespreken zij de mogelijkheden voor onafhankelijke culturele producties.

Pera Müzesi, heeft haar gehele derde verdieping ter beschikking gesteld aan de Biënnale. Tuzlu Su. Hier is het werk te zien van Ania Soliman, getiteld "A serie of drawings".

Zij maakt tekeningen met potlood en encaustische verf op papier, waar "Tools" en "Robot" voorbeelden van zijn.

Behalve tekeningen zijn er ook een aantal objecten van haar te zien, getiteld "Inside the thing there is nothing". Voorbeelden hiervan zijn een aantal opeengestapelde kanonskogels, en een verzameling wit porseleinen kannetjes en schaaltes gegroepeerd op een tafel.

Overigens is er op de andere verdiepingen van het Pera Müzesi ook veel moois te zien. Speerpunten van dit museum zijn de werken van Europese en Ottomaanse kunstenaars tussen de 17e en 19e eeuw die het Ottomaanse Rijk als inspiratiebron hebben. De grootste naam uit deze collectie is Osman Hamdi Bey, die als eerste Turk de mens als subject van een schilderij durfde te maken.

Eén van mijn favoriete Turkse schilderijen, "Kaplumbağalar ve Adam" (Schildpadden en de Man), van Osman Hamdi Bey uit 1906 wordt permanent in dit museum getoond. Het is nota bene Turkije's duurste schilderij ooit. Dit doek alleen al is één van de ontelbare redenen waarom wij zo graag in Istanbul komen.

Ook deze keer was het weer een fantastische trip. Istanbul, görüşürüz!

